

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

РОКСОЛЯНА ОЛЩУК

ІНЕСА ЧАКАЛ

**ДАВНЬОГРЕЦЬКО-ЛАТИНСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ
МОЛИТВОСЛОВ**

Навчально-методичний посібник
для самостійної роботи студентів-богословів

Чернівці

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

2024

УДК 811.124'02 (075.8)

О-24

Рекомендовано до друку кафедрою румунської та класичної філології
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(протокол № 11 від 17 травня 2024 р.)

Рецензенти:

Лагодич М.М., кандидат наук з богослов'я, к.істор.н., доцент кафедри культурології, релігієзнавства та теології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Лучканин С.М., д.філол.н., доцент, професор кафедри загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Оліщук Р., Чакал І.

О-24 Давньогрецько-латинсько-український молитвослов : навч.-метод. посіб. для сам. роботи студентів-богословів. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. 72 с.

ISBN 978-966-423-866-0

У навчально-методичному посібнику, призначеному для самостійної роботи студентів, містяться тексти християнських молитов та деяких релігійних творів давньогрецькою, латинською та українською мовами з повними словничками та короткими довідками до них.

Посібник призначений для студентів-богословів, для духовних навчальних закладів і широкого кола зацікавлених.

УДК 811.124'02 (075.8)

ISBN 978-966-423-866-0

© Р. Оліщук, І. Чакал, 2024

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2024

ЗМІСТ

<i>Περειδμοβα</i>	4
Σταυρός – Signum Crucis – Χρесе знамення	5
Βασιλεῦ οὐράνιε – Rex Caelestis – Царю Небесний	6
Τρισάγιον – Trisagion – Молитβα Πρесеβατій Τρїйці	9
Πάτερ ήμῶν – Pater noster – Отче Наш	13
Θεοτόκε Παρθένε – Ave, Maria – Богородице Дїво	19
Τὸ τοῦ Πάσχα τροπάριον – Christus resurrexit – Великодній Тропар	23
Ἄξιόν έστιν – Dignum est – Достойно є	25
Ὁ Ἄγγελος έβόα τῆ Κεχαριτωμένη – Ангел звістив Благодатній	32
Τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως – Credo – Символ Віри	34
Ψαλμός 50 – Psalmus 50 – Псалом 50	42
Ψαλμός 90 – Psalmus 90 – Псалом 90	54
Δεκάλογος – Decalogus – Десять Заповідей	65

ПЕРЕДМОВА

Вивчення класичних мов в духовних учбових закладах надзвичайно важливе і необхідне, перш за все тому, що це мови Древньої Християнської Церкви. Давньогрецька і латинська мови стали культурною базою для освіти і розвитку слов'янських народів, живим втіленням традицій християнської словесної культури як мови Священного Писання і Святого Передання, творинь Святих Отців і Учителів Церкви. Класичні мови роблять живим Священне Передання в його витоках, через що сприяють вихованню цілісної людини, а не тільки інтелектуальної еліти.

В основу навчально-методичного посібника покладено щоденні молитви та тексти християнських релігійних творів паралельно давньогрецькою, латинською та українською мовами зі словничками до них і короткими довідками: «Хресне знамення» («Σταυρός», «Signum Crucis»), «Царю Небесний» («Βασιλεῦ οὐράνιε», «Rex Caelestis»), «Молитва Пресвятій Трійці» («Τρισάγιον», «Trisagion»), «Отче Наш» («Πάτερ ἡμῶν», «Pater noster»), «Богородице Діво...» («Θεοτόκε Παρθένε», «Ave, Maria»), «Великодній Тропар» («Τὸ τοῦ Πάσχα τροπάριον», «Christus surrexit»), «Достойно є» («Ἄξιόν ἐστιν», «Dignum est»), «Ангел звістив Благодатній» («Ὁ Ἄγγελος ἐβόα τῇ Κεχαριτωμένῃ»), «Символ Віри» («Τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως», «Credo»), «Псалом 50» («Ψαλμός 50», «Psalmus 50»), «Псалом 90» («Ψαλμός 90», «Psalmus 90») та «Десять Заповідей» («Δεκάλογος», «Decalogus»).

Молитва – це звернення словами чи думками до Бога з проханнями, подяками та хвалою. Через молитву людина (священнослужитель чи мирянин) спілкується з Богом, Богородицею чи святими. Наказу щодо молитви в законі немає. Необхідність молитви впливає з потреби людської душі, що прагне зв'язку з Богом.

Αἱ προσευχαί. Preces. Молитви

Σταυρός

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν.

Θησαυρός

Ἅγιος, *3* Святий
εἰς (*acc.*) *v*, *na*; *для*
καὶ *i*; *також i*
ὄνομα, *ατος τό im'я*

Πατήρ, *πατρός ὁ Отець*
Πνεῦμα, *ατος τό Дух*
σταυρός, *οὔ, ὁ хрест*
Υἱός, *οὔ ὁ Син*

SIGNUM CRUCIS

In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.

Vocabularium

crux, crucis f *хрест*
et i
Filius, ii m *Син*
nomen, nominis n *ім'я*

Pater, tris m *Отець*
sanctus, a, um *святій*
signum, i n *знак*
Spiritus, us m *Дух*

ХРЕСНЕ ЗНАМЕННЯ

В ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа. Амінь.

«ЦАΡΙЮ НЕБЕСНИЙ» – це коротка, стисла і дуже сильна молитва, зіткана з біблійних висловів та молитовних звернень Отців Церкви до Святого Духа. Це особлива літургійна молитва свята Зішестя Святого Духа (П'ятдесятниці). Нею розпочинається кожне богослужіння і навіть особиста молитва вірних, адже кожна християнська молитва звершується у Дусі Святому, і Сам Святий Дух молиться у нас зітханнями невимовними (Рим 8:26). Вона не читається між Пасхою та П'ятидесятницею.

Джерело:

[https://www.bogoslov.kharkov.ua/news/2711#:~:text=Цε%20коротка%2C%20стисла%20i%20дуже,Духα%20\(Π%27ятдесятниці\).](https://www.bogoslov.kharkov.ua/news/2711#:~:text=Цε%20коротка%2C%20стисла%20i%20дуже,Духα%20(Π%27ятдесятниці).)

Βασιλεῦ Οὐράνιε,
Παράκλητε, τὸ Πνεῦμα
τῆς ἀληθείας, ὁ
πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ
πάντα πληρῶν, ὁ
θησαυρὸς τῶν ἀγαθῶν
καὶ ζωῆς χορηγός, ἐλθέ
καὶ σκίνωσον ἐν ἡμῖν καὶ
καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ
πάσης κηλίδος καὶ σῶσον,
Ἄγαθέ, τὰς ψυχὰς ἡμῶν

Βασιλεῦ οὐράνιε

Βασιλεῦ οὐράνιε, παράκλητε, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας,
ὁ πανταχοῦ παρῶν καὶ τὰ πάντα πληρῶν,
ὁ θησαυρὸς τῶν ἀγαθῶν καὶ ζωῆς χορηγός,
ἐλθέ καὶ σκήνωσον ἐν ἡμῖν,
καὶ καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ πάσης κηλίδος,
καὶ σῶσον, ἀγαθέ, τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Θησαυρός

ἀγαθά, ὦν τά блага, добро
ἀγαθός, 3 благий, добрый
ἀλήθεια, ας ἡ истина, правда
ἀπό (*gen.*) від
βασιλεύς, ἕως ὁ цар
ζωή, ἧς ἡ життя
ἐν (*dat.*) в, на (*de?*)
ἔρχομαι ἰτι, приходити
ἡμεῖς ми
θησαυρός, οὗ ὁ скарб
καθαρίζω очищувати
καί i; також i
κηλῖς, κηλίδος ἡ скверна, бруд

οὐράνιος, 3 i 2 небесний
πανταχοῦ всюди
πάρειμι бути присутнім
παράκλητος, ου ὁ утішитель,
заступник
πᾶς, πᾶσα, πᾶν весь, цілий
πληρόω наповнювати
πνεῦμα, ατος τό дух
σκηνόω вселятися
σώζω зберігати, рятувати
χορηγός, οὗ ὁ податель
ψυχή, ἧς ἡ дух, душа

REX CAELESTIS

Rex caelestis, Paraclēte, Spirītus veri,
Qui ubīque ades et omnia imples,
Thesaurē bonōrum et vitae Dator,
veni, inhabitāque in nos,
et purga nos ab omni obscenitāte,
et salva, Bone, anīmas nostras.

Vocabularium

adsum, adesse, affui бути

присутнім

anīma, ae f душа

bonus, a, um хороший, благий

caelestis, e небесний

Dator, Datōris m Податель

impleo, ēre, ēvi, ētum

наповнювати

inhabitō, āre, āvi, ātum вселятися

nos ми

noster, tra, trum наш, наша, наше

obscenitas, ātis f скверна

omnis, e весь, всякий

Paraclētus, i m Утішитель

purgo, āre, āvi, ātum очищати

qui, quae, quod який, яка, яке

rex, regis m – цар

salvo, āre, āvi, ātum рятувати

Spirītus, us m дух

thesaurus, i m скарб

ubīque всюди

venio, īre, veni, ventum

приходити

verum, i n істина

vita, ae f життя

ЦАРЮ НЕБЕСНИЙ

Царю Небесний, Утішителю, Душе істини, що всюди еси і все наповняєш, Скарбе добра і життя Подателю, прийди і вселися в нас, і очисти нас від усякої скверни, і спаси, Благий, душі наші.

МОЛИТВА ПРЕСВЯТІЙ ТРІЙЦІ, Трисвяте чи Трисвята пісня – молитва «Святий Боже, Святий Кріпкий, Святий Безсмертний, помилуй нас» (Ἅγιος ὁ Θεός, Ἅγιος Ἰσχυρός, Ἅγιος Ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς) (читається тричі), що входить до складу звиклого початку церковних служб.

Трисвяте – молитва стародавнього походження, що відноситься до часів давньохристиянської церкви, на що вказує Іоанн Золотоуст. В Православній церкві молитва починає вживатися з часів служіння архієпископа Константинопольського святого Прокла (434–447).

В Римо-католицькій Церкві Трисвяте також відоме і входить до ряду молитовних послідовностей, в том числі Вінця до Милосердя Божого.

«Свята Трійця» Федуско, маляр з Самбора (2 пол. XVI ст.), м. Дрогобич

Τρισάγιον

Ἅγιος ὁ Θεός, Ἅγιος ἰσχυρός, Ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι, καὶ νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Παναγία Τριάς, ἐλέησον ἡμᾶς. Κύριε, ἰλάσθητι ταῖς ἁμαρτίας ἡμῶν. Δέσποτα, συγχώρησον τὰς ἀνομίας ἡμῶν. Ἅγιε, ἐπίσκεψαι καὶ ἴασαι τὰς ἀσθενείας ἡμῶν, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου.

Κύριε, ἐλέησον· Κύριε, ἐλέησον· Κύριε, ἐλέησον.

Θησαυρός

Ἅγιος, 3 Святий

αἰεὶ завжди, постійно

ἀθάνατος, 2 безсмертний

αἰών, ὄνος ὁ вік

ἁμαρτία, ας ἢ гріх

ἀμήν (εὐρ.) воістину так

ἀνομία, ας ἢ беззаконня

ἀσθένεια, ας ἢ слабкість, неміч

Δεσπότης, ου ὁ Владика, Володар

δόξα, ης ἢ слава

εἰς (acc.) в, на; для

ἐλεέω милувати; співчувати

ἕνεκεν (gen.) заради

ἐπισκέπτομαι зглянутися

ἡμεῖς ми

Θεός, οὗ ὁ Бог

ἰάομαι лікувати, зцілювати

ἰλάσκομαι милувати,

умилостивляти

ἰσχυρός, 3 міцний; кріпкий

καὶ і; також і

Κύριος, ου ὁ Господь (Бог)

νῦν нині, тепер, зараз

ὄνομα, ατος τό ім'я

Παναγίος, 3 Пресвятий

Πατήρ, πατρός ὁ Отець

Πνεῦμα, ατος τό Дух

συγχωρέω пробачати

Τριάς, ἄδος ἢ Трійця

Υἱός, οὗ ὁ Син

TRISAGION

Sancte Deus, Sancte Fortis, Sancte Immortālis, miserēre nobis (*ter*).

Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto, sicut erat in principiō, et nunc, et semper, et in saecūla saeculōrum. Amen.

Sanctissīma Trinitas, miserēre nobis. Dominātor, dele peccāta nostra.

Domīne, ignosce iniquitātes nostras. Sancte, visita et sana infirmitātes nostras.

Domīne, miserēre (*ter*).

Vocabularium

deleo, ēre, ēvi, ētum руйнувати,
нищити

Deus, i m – Бог

dominātor, ōris m володар,
владика

Domīnus, i m Господь

Filius, ii m Син

fortis, e хоробрий, кріпкий

gloria, ae f слава

ignosco, ěre, novi, notum

прощати, вибачати

immortālis, e безсмертний

infirmītas, ātis f недуга, хвороба,
безсилля, неміч

iniquītas, ātis f несправедливість

misereor, ēre, rītus sum чинити
милосердя, шкодувати когось

nos ми

noster, tra, trum наш

nunc тепер

Pater, tris m Отець

peccātum, i n гріх, погрішність

principium, i n початок

saecūlum, i n вік, століття

sanctus, a, um святий

sano, āre, āvi, ātum лікувати,
зцілювати

semper завжди

sicut як, наче

Spirītus, us m Дух

Trinītas, ātis f Трійця

visito, āre, āvi, ātum відвідувати,
карати

МОЛИТВА ПРЕСВЯТІЙ ТРІЙЦІ

Трисвяте: Святий Боже, Святий Кріпкий, Святий Безсмертний,
помилуй нас (*тричі*).

Мале славослів'я: Слава Отцю, і Сину, і Святому Духові нині, і
повсякчас, і на віки віків. Амінь.

Пресвята Тройце, помилуй нас; Господи, очисти гріхи наші; Владико,
прости беззаконня наші; Святий, зглянься і зціли немочі наші імені Твого
ради.

Господи, помилуй (*тричі*).

ОТЧЕ НАШ (грец. Πάτερ ἡμῶν, Κυριακή προσευχή, лат. Pater Noster; цер.-слов. Отче нашъ) – головна молитва у християнстві. Надана самим Ісусом Христом і записана у Новому Завіті Біблії. Також відома як Господня молитва.

Молитва «Отче наш» була надана Ісусом Христом своїм учням і Церкві. Апостол Лука переповідає, що одного разу Ісус молився в якомусь місці, і, як закінчив, сказав до Нього один із Його учнів: «Господи, навчи нас молитись, як і Іван навчав своїх учнів» (Лк. 11:1). На противагу цьому апостол Матвій наводить «Отче Наш» в контексті Нагірної проповіді. У Євангелії від Луки молитва записана у вигляді короткого тексту з п'яти прохань (Лк. 11:2-4). Євангеліє від Матвія має більш розгорнуту версію з семи прохань (Мт. 6:9-13). У Луки відсутні третє і сьоме прохання. Літургійна традиція Церкви зберігає текст Матвія.

Дуже швидко літургійне вживання «Отче наш» доповнилося кінцевим славослів'ям (доксологією). У Дідахе (8, 2) воно звучить як «Бо Тобі належить сила і слава повік». У Апостольських Постановах додають на початку слово «царство» (Апостольські постанови 7, 24, 1). Ця формула зберігається до сьогодні у всесвітній молитовній практиці. Візантійська традиція додає після слова «слава» – «Отцю, і Сину, і Святому Духу».

Є свідчення існування цієї молитви вже наприкінці I століття по Р. Х. Можливо, згідно зі старозавітною традицією, одна людина промовляла текст молитви, а громада відповідала словом «амінь» і розгорнутою доксологією.

«Отче Наш» можна назвати молитвою Ісуса про Царство Боже. Від усієї молитви випромінюється очікування нового світу, в якому царює тільки Бог, а влада зла переможена. Молитва стає зрозумілою, якщо весь її зміст тлумачити в дусі Царства Божого, що наближається. За формою вона схожа з традиційними юдейськими молитвами, їй властива християнська самобутність. «Отче Наш» – це підсумок Нагірної проповіді і заповідей блаженства, виражені у формі молитви.

Джерело:

https://uk.wikipedia.org/wiki/Отче_наш#:~:text=Апостол%20Лука%20перепо%20відає%2C%20що%20одного,наш%20в%20контексті%20Нагірної%20проповіді

Πάτερ ἡμῶν

Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς,
ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σοῦ,
έλθέτω ἡ βασιλεία σοῦ,
γενηθήτω τὸ θέλημά σοῦ,
ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.
Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον
δὸς ἡμῖν σήμερον.
Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν,
ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν.
Καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν,
ἀλλὰ ρύσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.
Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα,
τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος,
νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Θησαυρός

ἀγιάζω присвячувати, освячувати

Ἅγιος, 3 Святий

ἀεί завжди, постійно

αἰών, ὄνος ὁ вік

ἀλλά а, але, однак

ἀμήν (εβρ.) воістину так

ἀπό (gen.) від

ἄρτος, ου ὁ хліб

ἀφίημι відпускати; прощати

βασιλεία, ας ἡ царство

γῆ, γῆς ἡ земля

γίγνομαι ставатися, поставати

δίδωμι давати, дарувати

δόξα, ης ἡ слава

δύναμις, εως ἡ сила, могутність,

влада

εἰμί бути

εἰσφέρω вносити, приносити

ἐν (dat.) в, на (de?)

ἐπί (gen., dat., acc.) на

ἐπιούσιος, 2 щоденний

ἔρχομαι іти, приходити

ἡμεῖς ми

θέλημα, ατος τό воля, бажання

καί і; також і

μή не

νῦν нині, тепер, зараз

ὄνομα, ατος τό ім'я

ὅτι оскільки, тому що

οὐρανός, οὔ ὁ небо

ὀφειλέτης, ου ὁ боржник

ὀφείλημα, ατος τό борг

Πατήρ, πατρός ὁ Отець

πειρασμός, οὔ ὁ випробування

Πνεῦμα, ατος τό Дух

πονηρός, 3 злий, лукавий

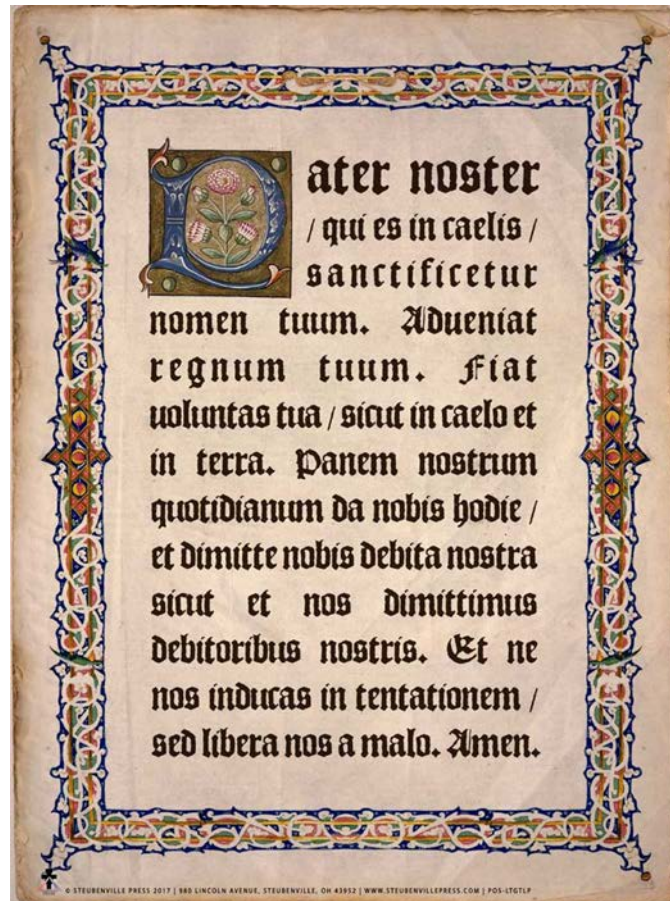
ρύομαι спасати, звільняти

σήμερον сьогодні

σύ ти

Υἱός, οὔ ὁ Син

ὥς як, ніби, наче

PATER NOSTER

Pater noster, qui es in caelis,
sanctificētur nomen tuum.

Adveniat regnum tuum.

Fiat voluntas tua,

sicut in caelo et in terra.

Panem nostrum quotidiānum (cotidiānum)
da nobis hodie.

Et dimitte nobis debīta nostra, sicut et nos
dimittīmus debitorībus nostris.

Et ne nos inducas in tentatiōnem,
sed libēra nos a malo.

Quoniam Tuum est regnum
et virtus et gloria in saecūla. *Amen.*

Vocabularium

advenio, īre, veni, ventum

приходити

caelum, i n небо, небеса

debitor, oris m боржник

debitum, i n борг

dimitto, ěre, misi, missum

звільняти, відпускати

do, dāre, dedi, datum давати

fio, fiēri, factus sum робитися,

ставатися

hodie (hoc+die) сьогодні

indūco, ěre, duxi, ductum вводити

libero, āre, āvi, ātum звільняти

malum, i n зло

ne не

nomen, nomīnis n ім'я

nos ми

noster, nostra, nostrum наш, а, е

panis, is m хліб

pater, patris m батько, отець

qui, quae, quod який, яка, яке

quotidiānus (cotidiānus), a, um

щоденний, звичайний

regnum, i n царство

sanctifico, āre, āvi, ātum освячувати

sicut як

tentatio, onis f випробовування

terra, ae f земля

tuus, a, um твій, твоя, твоє

voluntas, atis f воля

ОТЧЕ НАШ

Отче наш, що єси на небесах,

нехай святиться ім'я Твоє,

нехай прийде Царство Твоє,

нехай буде воля Твоя,

як на небі, так і на землі.

Хліб наш насущний дай нам сьогодні;

і прости нам провини наші,

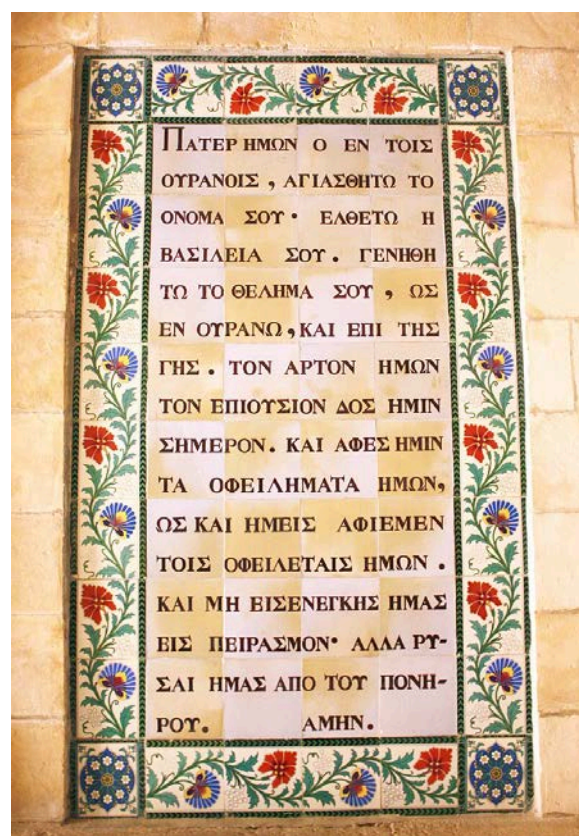
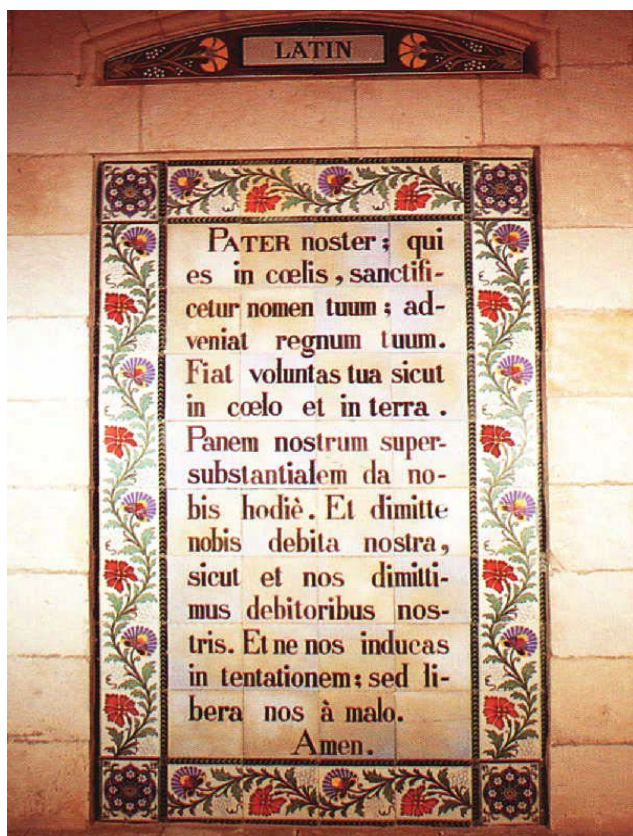
як і ми прощаємо винуватцям нашим.

І не введи нас у спокусу,

але визволи нас від лукавого.

Бо Твоє є Царство, і сила, і слава,

Отця, і Сина, і Святого Духа, нині, і повсякчас, і на віки віків. Амінь.

Молитва «Отче наш» латинською, грецькою та українською мовами в єрусалимській церкві, що називається «Отче наш» і розташована на території монастиря кармелітів на Оливній горі. Традиційно вважається що на цьому місці Ісус Христос навчав своїх учнів молитися молитви Отче наш (Лк. 11:1-4).

«РАДУЙСЯ, МАРІЄ» – християнська молитва, яку також називають ангельським привітанням (лат. angelico salutatio). Другу назву вона отримала через те, що перша її частина складається із слів Архангела Гавриїла, якими він привітав Пресвяту Діву Марію у день Благовіщення.

Адольф Вільям Бугро „Regina Angelorum” („Цариця Ангелів”).

«Радуйся, Маріє» – у християнстві основна молитва до Діви Марії. Разом з «Отче наш» та іншими молитвами є частиною вервиці, «Радуйся, Маріє» є також складовою молитви «Ангел Господній».

На текст молитви написано багато музичних творів. Серед авторів музики Палестрина, Гуно (на основі прелюдії Баха), Дворжак, Верді, Масканьї, Вавілов (приписується Каччіні), Лист, Сен-Санс.

Твір Франца Шуберта «Третя пісня Еллен» часто неточно називають «Ave Maria Шуберта», хоча насправді його текст, узятий з німецького

перекладу поеми Вальтера Скотта «Діва озера» (1810 р.), включає лише перші два слова цієї молитви. Згодом «Радуйся, Маріє» цілком стали співати на музику цієї пісні Шуберта, хоча композитор і не передбачав цього.

В сучасній музиці «Радуйся, Маріє» звучала у виконанні безлічі співаків та гуртів, серед яких: Роберто Лоретті, Чет Аткинс, Гар'я Турунен, Бейонсе, Мілен Фармер, Селін Діон, Blondie, The Cranberries, Олександр Грін, Gregorian, Слот, Великий дитячий хор Всесоюзного радіо та Центрального телебачення та ін.

Джерело: https://uk.wikipedia.org/wiki/Радуйся,_Маріє

Θεοτόκε Παρθένε

Θεοτόκε Παρθένε, χαῖρε κεχαριτωμένη Μαρία, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ. Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σοῦ, ὅτι Σωτῆρα ἔτεκες τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Θησαυρός

γυνή, γυναικός ἢ жінка

ἐν (*dat.*) в, на

εὐλογέω благословляти

ἡμεῖς ми

Θεοτόκος, οὐ ἢ Матір Божа,

Богородиця

καὶ і; також і

καρπός, οὗ ὁ плід

κοιλία, ας ἢ утроба, черево

Κύριος, οὗ ὁ Господь (Бог)

Μαρία, ας ἢ Марія

μετὰ (*gen., dat., acc.*) з, разом з

ὅτι оскільки, тому що

Παρθένος, οὐ ἢ Діва

σύ ти

Σωτήρ, ἦρος ὁ Спаситель

τίκτω народжувати

χαριτόω щедро обдаровувати

χαίρω радіти

ψυχή, ἧς ἢ дух, душа

AVE, MARIA

Ave, Maria, gratia plena; Dominus tecum:

benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui Iesus.

Sancta Maria, Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus,

nunc et in hora mortis nostrae. Amen.

Vocabularium

aveo, ēre, -, - бути здоровим (*ave!*
здрастуй, радуйся)

benedictus, a, um благословенний
cum (abl.) з

Deus, Dei m Бог

Domīnus, i m Господь

fructus, us m плід

gratia, ae f милість, благодать

hora, ae f година

Iesus, u m Ісус

mater, tris f мати

mors, mortis f смерть

mulier, muliēris f жінка

nos ми

nunc зараз, тепер

oro, āre, āvi, ātum молитися

peccātor, ōris m грішник

plenus, a, um повний

pro (abl.) за

sanctus, a, um святий

tecum = cum te

tu ти

tuus, a, um твій, твоя, твоє

venter, tris m живіт, черево, лоно

БОГОРОДИЦЕ ДІВО...

Богородице Діво, радуйся, Благодатна Маріє, Господь з Тобою; благословенна Ти між жінками і благословен плід лона Твого, бо Ти породила Христа Спаса, Избавителя душ наших.

«ПАСХАЛЬНИЙ ТРОПАР» – характерний тропар для святкування Пасхи (Великодня) у візантійському обряді. Як і більшість тропарів, це коротка строфа, яка часто використовується як рефрен між віршами псалма, але також використовується окремо. Її співають у першому плагалі (або квінті). Його автор чи дата невідомі, але припускають, що він старший за VI ст.

Перший рядок перефразує Перше послання Святого апостола Павла до коринтян (Νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν (1 Коринтян, 15:20) – *Та нині Христос воскрес із мертвих*).

Джерело:

https://uk.wikipedia.org/wiki/Пасхальний_тропар#:~:text=Пасхальний%20тропар%20або%20Christos%20anesti,псалма%2С%20але%20також%20використовується%20окремо.

Τὸ τοῦ Πάσχα τροπάριον

Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας, καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζῶν ἡμῶν χαρισάμενος.

Θησαυρός

ἀνίστημι піднімати, воскресати;

вставати

ἐκ (*перед голос. ἐξ*) (*gen.*) із, від

ἐν (*dat.*) в, на

ζωή, ἡς ἢ життя

θάνατος, ου ὁ смерть

μνήμα, ατος τό могила, гріб

νεκρός, 3 мертвий

πατέω долати, перемагати

χαρίζομαι дарувати

Χριστός, οἷ ὁ Христос

CHRISTUS RESURREXIT

Christus resurrexit e mortuis, morte mortem calcavit et entibus in sepulchris vitam donavit.

Vocabularium

calco, āre, āvi, ātum топтати,

зневажати

Christus, i m Христос (*грец.*

„помазанник”)

dono, āre, āvi, ātum дарувати

e = ex (*abl.*) з, з-поміж

ens, entis сущий

mors, mortis f смерть

mortuus, a, um мертвий

resurgo, ěre, surrexi,

resurrectum воскресати

sepulchrum, i n гріб, гробниця

vita, ae f життя

ВЕЛИКОДНІЙ ТРОПАР

Христос воскрес із мертвих, смертю смерть подолав, і тим, що в гробах, життя дарував!

«ДОСТОЙНО Є» – Молитва до Пресвятої Богородиці.

Святому Космі Маюмському – візантійському поету XIII століття, зведеному брату Іоана Дамаскіна, приписують авторство чудового піснеспів, яке розпочинається словами «Чеснішу від Херувимів...». Це є друга частина відомої православної молитви «Достойно є...». Ця молитва в тому вигляді, який ми знаємо нині з'явилася пізніше.

11 червня 980 року один із Афонських послухників виконуючи благословення свого старця не пішов із ним до храму, але залишився звершувати Всенічну в своїй домашній церкві. Під час молитви він почув, як у двері скромної обителі хтось постукав. Відчинивши, він побачив перед собою молодого ченця, який попросив дозволу зайти. Він прийняв подорожнього з великою радістю.

Тут й підійшов час молитви. Разом вони почали звершувати положений чин Всенічного бдіння. Коли ж почався момент відправи, в якому прославляли Богородицю, чернець почав співати всім відому вже на той час пісню «Чеснійшу від Херувимів». Незнайомець розповів, що там, де він живе, Діву Марію прославляють іншими співами та показав як саме, виголосивши: «Достойно є, і це є істина, славити Тебе, Богородицю, Присноблаженну і Пренепорочну і Матір Бога нашого». І лише по цьому він продовжив: «Чеснішу від херувимів і незрівнянно славнішу від серафимів, що без істління Бога Слово породила, суцю Богородицю, Тебе величаємо».

Вражений красою почутого піснеспіву чернець попросив гостя, щоб той записав йому його. Але одразу ж засумував: він зі старцем займаються лише молитвою та рукоділлям, а тому вони не мають потреби в папері та чорнилах. Бажаючи втішити доброго монаха, гість запитав: а чи не можеш ти, брате, принести мені хоча б великий камінь? Незабаром кам'яна плита була знайдена, а подорожній пальцем на ній, наче на піску, написав ці чудові слова прослави Діви Марії.

Православна Церква з давніх віків вірила, що цей таємничий незнайомиць, який відкрив монахам зміст молитви є сам архангел Гавриїл, а тому, молитву «Достойно є» часто називають «Архангельською піснею».

Вселенський Патріарх Миколай II (Хризоберг) в кінці X офіційно благословив з'єднати ці дві частини молитви – св. Косми та Архистратига – в одну. З того часу це піснеспів набув сучасного вигляду.

Ікона, перед якою раніше молилися афонські ченці, до цього мала назву «Милуюча». Але після того, як саме перед нею було об'явлення молитви «Достойно є...» має також і другу назву – на честь молитви. Сьогодні вона зберігається в Карейському соборі Афону. А той камінь, на якому своїм перстом писав Гавриїл, було доставлено до Константинополя ще за часів імператорів Василя та Костянтина Порфірородних.

Джерело: <https://cerkva.dp.ua/dostojno-ye-hvalebna-pisnya-bogoroditsi/>

Середньовічне зображення херувима за «Видіння пророка Єзекіля» (1156 р.)

Херувими (у формі множини, проте в низці інших європейських мов історично закріпилося як назва однієї істоти) – крилата небесна істота, що згадується в Біблії (в Старому Заповіті і в Апокаліпсисі). У біблійних записах про небесних істот, разом з серафимами є найближчими до Бога. У християнстві другий, наступний після серафимів, ангельський чин.

Детальний опис херувимів подає пророк Єзекиїль (Єзекиїль 1:5-14):

5 ...оце їхній вид: вони мали подобу людини. 6 І кожна мала чотири обличчі, і кожна з них мала чотири крилі. 7 А їхня нога нога проста, а стопа їхньої ноги як стопа телячої ноги, і вони сяяли, як ніби блискуча мідь. 8 А під їхніми крилами були людські руки на чотирьох сторонах їхніх, і вони четверо мали свої обличчя та свої крила. 9 Їхні крила прилягали одне до одного, не оберталися в ході своїй, кожне ходило просто наперед себе. 10 А подоба їхнього обличчя обличчя людини та обличчя лева мали вони четверо з правиці, а обличчя вола мали вони четверо з лівиці, і обличчя орла мали вони четверо. 11 А їхні обличчя та їхні крила були розділені вгорі; у кожного двоє крил злучувалися одне з одним, і двоє закривали їхнє тіло. 12 І кожна ходила просто перед себе. Туди, куди бажав дух ходити, вони йшли, не оберталися в ході своїй. 13 А подоба тих істот була на вид вугілля з огню, вони палали на вигляд смолоскипів; той огонь проходжувався поміж істотами. І огонь мав сяйво, і з огню виходила блискавка. 14 І ті живі істоти бігали й верталися, немов блискавка.

Давид описує херувимів як засіб пересування Бога (Псалтир 17:11):

11 Усівся Він на херувима й летів, і на вітрових крилах понісся...;

Частий епітет Бога в Старому Заповіті – «що сидить на херувимах». У книзі Буття херувим, озброєний «вогняним мечем», охороняє вхід до Раю.

Серафим. Зображення в Соборі Святої Софії, Стамбул

Серафим – в християнській традиції найвищий ангельський чин, найбільш наближений до Бога. Давньоєврейське слово «Сараф» має кілька значень: 1) палаючий, вогнений; 2) змії, літаючий змії, змієподібна блискавка; 3) літаючий дракон або грифон.

У Біблії слово Серафими згадується два рази у книзі пророка Ісаї. «Серафими стояли зверху Його, по шість крил у кожного: двома закривав обличчя своє, і двома закривав ноги свої, а двома літав... І прилетів до мене один з Серафимів, а в руці його вугілля розпалене, яке він узяв щипцями з-над жертовника» – Іс. 6.

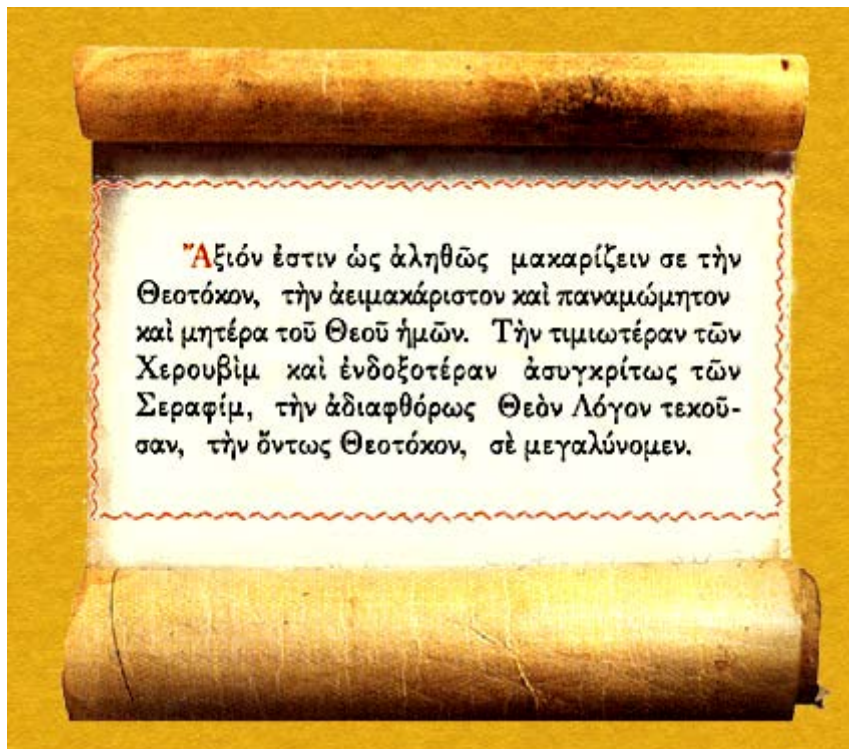
Ці значення використовуються в наступних місцях Священного писання:

- «І послав Господь на народ отруйних зміїв, які жалили народ» (Чис. 21:6).
- «І сказав Господь до Мойсея: зроби собі змія і вистав його на прапор» (Чис. 21:8).

- «Не радуйся, земле филистимська, що зламане жезло, яке вразило тебе, бо з кореня зміїного вийде гаспид, і плодом його буде летючий дракон» (Іс. 14:29).
- «Аспіди та летючі змії» (Іс. 30:6).

Це ж слово застосував пророк Ісайя до істот, які йому явилися: «І прилетів до мене один з Серафимів, а в руці його вугілля розпалене, яке він узяв щипцями з-над жертовника» (Іс. 6:6). Псевдо-Діонісій Ареопагіт у своєму творі «про небесну ієрархію» повідомляє про серафимів наступне: «... що стосується до найменування Серафимів, то воно ясно показує невпинне та повсякчасне їхнє прагнення до Божественного, їхню гарячковість та швидкість, їхню палку, постійну, неослабну та неухильну стрімкість, – також їхню здатність дійсно возводити нижчих в горішні, пробуджувати та запалювати їх до подібного жару; так само як означає здатність, опалюючи й спалюючи, таким чином очищати їх, – завжди відкрити, негасиму, постійно однакоvu, світлоподібну та просвітлювальну силу їх, яка проганяє та нищить будь-яке затьмарення».

Джерело: <https://bogizernjata.wixsite.com/gods-grains/angels>

Ἄξιόν ἐστιν

Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς μακαρίζειν σε τὴν Θεοτόκον, τὴν ἀειμακάριστον καὶ παναμώμητον, καὶ Μητέρα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβείμ καὶ ἔνδοξοτέραν ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφείμ, τὴν ἀδιαφθόρως Θεὸν Λόγον τεκοῦσαν, τὴν ὄντως Θεοτόκον, σὲ μεγαλύνομεν.

Θησαυρός

ἀδιαφθόρως без істління (без порушення дівства)

ἀειμακάριστος, 2

присноблаженний (завжди щасливий в Бога у Його Святості)

ἀληθῶς істинно

ἄξιος, 3 достойний

ἀσυγκρίτως незрівнянно

εἰμί бути

ἔνδοξος, 2 славний

ἡμεῖς ми

Θεός, οὗ ὁ Бог

Θεοτόκος, οὗ ἡ Матір Божа,

Богородиця

καὶ і; також і

Λόγος, οὗ ὁ Слово

μακαρίζω величати

μεγαλύνω збільшувати; величати

Μήτηρ, μητρός ἡ Мати

παναμώμητος, 2 пренепорочний

Σεραφεὶμ τά Серафими

σύ ти

τίκτω народжувати

τίμιος, 3 шанований,

дорогоцінний

Χερουβείμ τά Херувими

ὡς як, ніби, наче

DIGNUM EST

Dignum est ut vere glorificāre Te Deiparentem perpetuo beatissimam et purissimam et matrem Dei nostri honestiorem cheruvim et longe multum gloriosiore seraphim et eam quae caste Deum verbum generavisti veram Deiparentem Te magnificāmus.

Vocabularium

beātus, a, um блаженний

caste (*adv.*) – чисто, непорочно, бездоганно, благочестиво

cheruvim (-in) m pl. indecl. (*евр.*)
херувими

Deiparens, entis f Богородиця

dignus, a, um гідний, достойний

genēro, āre, āvi, ātum

породжувати, створювати

glorifico, āre, āvi, ātum

прославляти

gloriōsus, a, um славний

honestus, a, um чесний, гідний,
поважний

is, ea, id цей, той, він

longus, a, um довгий

magnifico, āre, –, –,
возвеличувати, прославляти

mater, matris f мати

noster, tra, trum наш, наша, наше

perpetuus, a, um постійний,
вічний, непорушний

purus, a, um чистий

seraphim (-in) m pl. indecl. (*евр.*)
серафими

tu ти

verbum, i n слово

verus, a, um правдивий, істинний

ДОСТОЙНО Є

Достойно є, і це є істина, славити Тебе, Богородицю, Присноблаженну і Пренепорочну і Матір Бога нашого. Чеснішу від херувимів і незрівнянно славнішу від серафимів, що без зотління Бога Слово породила, суцю Богородицю, тебе величаємо.

«ΑΝΓΕΛ ΖΒІСТІВ БЛАГОДАТНІЙ» – молитва, якою свята Церква оспівує воскресіння Ісуса Христа. Як свідчить святе Передання, Ісус Христос обрадував Пресвяту Матір Свою, сповістивши їй через ангела про Своє воскресіння раніше від усіх.

Ὁ Ἄγγελος ἐβόα τῇ Κεχαριτωμένη

Ὁ Ἄγγελος ἐβόα τῇ Κεχαριτωμένη: Ἄγνη, Παρθένε χαῖρε, καί πάλιν ἐρῶ χαῖρε, ὁ σός Υἱός ἀνέστη, τριήμερος ἐκ τάφου.

Φωτίζου, φωτίζου, ἡ νέα Ἱερουσαλήμ, ἡ γὰρ δόξα Κυρίου ἐπὶ σέ ἀνέτειλε, Χόρευε νῦν, καὶ ἀγάλλου Σιών, σὺ δὲ ἀγνή, τέρπου Θεοτόκε, ἐν τῇ ἐγέρσει τοῦ τόκου σου.

Θησαυρός

ἀγάλλω прославляти, радіти

ἄγγελος, ου ὁ ангел

ἄγνός, 3 чистий, непорочний

ἀνατέλλω сходити

ἀνίστημι піднімати, воскрешати

βοάω голосно співати, сповіщати

δόξα, ης ἢ слава

ἔγερσις, εως ἢ воскресіння

ἐκ (*перед голос. ἐξ*) (*gen.*) із, від

Θεοτόκος, ου ἡ Матір Божа,
Богородиця

Κύριος, ου ὁ Господь (Бог)

Ἱερουσαλήμ ἢ Єрусалим

λέγω (*fut. ἐρῶ*) говорити

νέος, 3 новий

νῦν нині, тепер, зараз

πάλιν назад, знову

Παρθένος, ου ἡ Діва

Σιών ἢ Сіон (гора, на схилах якої
знаходиться Єрусалим)

σός, 3 твій

τάφος, ου ὁ гріб, могила

τέρπω радіти, веселити

τόκος, ου ὁ дитя, плід

τριήμερος, 2 який має три дні

Υἱός, οὔ ὁ Син

φωτίζω світити, освітлювати

χαίρω радіти

χαριτόω щедро обдаровувати

χορεύω танцювати, радіти

АНГЕЛ ЗВІСТИВ БЛАГОДАТНІЙ

Ангел звістив Благодатній: «Чистая Діво, радуйся», – і знову кажу: «Радуйся!» Твій Син воскрес на третій день із гробу і мертвих воскресив, люди, веселіться.

Світися, світися, новий Єрусалиме, слава бо Господня над тобою зійшла. Радій нині і веселися, Сіоне, а Ти, чистая, красуйся, Богородице, воскресінням сина Твого.

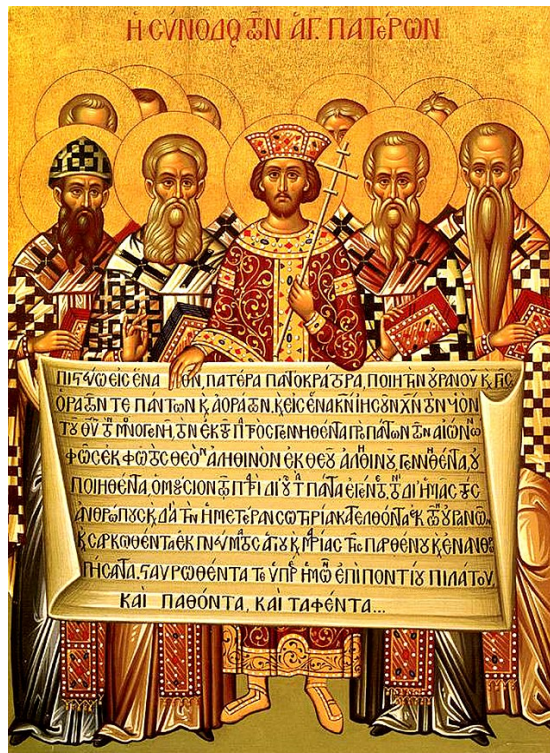
СИМВОЛ ВІРИ – це коротко і точно викладене вчення про те, у що повинні вірувати християни. Цей стародавній виклад віри був сформульований на Першому Нікейському соборі (325 р.) і доповнений на Першому Константинопольському соборі (381 р.). для того, щоб назавжди зберегти вчення церкви, захистивши його від неправдивих тлумачень та викривлень.

У літургіях символ віри почали використовувати в Антиохії близько 480 році, а незабаром і в інших східних християнських церквах. На Заході цей символ був уперше уведений у літургію в Толедо 589 року.

Згадка у Символі віри про походження Святого Духа «від Отця» з додатком «і Сина» (Filioque, як це поширилось у західній церкві) знайшла найрізноманітнішу інтерпретацію у західних і східних християнських церквах і стала одним із предметів суперечок між католицизмом і православ'ям. Сучасна католицька меса традиційно включає filioque до тексту Credo. Православна церква не визнає додатку «і Сина».

Джерело:

https://uk.wikipedia.org/wiki/Символ_віри#:~:text=Згадка%20у%20Символі%20віри%20про,полемічні%20твори%20XVI—XVII%20ст.

Τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως

Πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, Ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων. Καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων. Φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.

Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα. Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, καὶ παθόντα, καὶ ταφέντα. Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς. Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς. Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς Βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.

Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ Κύριον, τὸ Ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν Προφητῶν.

Εἰς μίαν, Ἁγίαν Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν. Ὁμολογῶ ἕν Βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν.

Θησαυρός

Ἅγιος, 3 Святий

αἰών, 6ωνος 6 vik

ἀληθινός, 3 истинний, справжній

ἁμαρτία, 6ς ἡ grich

ἀμήν (εβρ.) воистину так

ἀνάστασις, 6ως ἡ воскресіння

ἀνέρχομαι σходити вгору

ἄνθρωπος, ου 6 людина

ἀνίστημι піднімати, воскресати;
вставати

ἀόρατος, 3 невидимий

Ἀποστολικός, 3 Апостольський

ἄφεσις, 6ως ἡ відпущення;

прощення

Βάπτισμα, ατος τό Хрещення
Βασιλεία, аς ή Царство
γεννάω народжувати, приводити
на світ; зачинати (про отця)
γῆ, γῆς ή земля
γίγνομαι / γίνομαι ставатися,
поставати
Γραφή, ἥς ή Писання Старого
Завіту
δεξιός, 3 правий
διά (gen., acc.) через, завдяки
δόξα, ης ή слава
εἰμί бути
εἰς (acc.) в, на; для
εἷς, μία, ἓν один, єдиний
ἐκ (перед голос. ἐξ) (gen.) із, від
ἐκκλησία, аς ή зібрання; церква
ἐκπορεύομαι виходити
ἐνανθρωπέω олюднити, стати
людиною
ἐπί (gen., dat., acc.) за, при
ἔρχομαι іти, приходити
ζάω жити
ζωή, ἥς ή життя
Ζωοποιός, 2 Животворний
ἡμεῖς ми
ἡμέρα, аς ή день
ἡμέτερος, 3 наш
θάπτω хоронити

Θεός, οὔ ό Бог
Ἰησοῦς, οὔ ό Ісус
καθέζομαι сідати, сидіти
Καθολικός, 3 Вселенський
καί і; також і
κατά (acc.; gen.) згідно, відповідно
до
κατέρχομαι сходити, спускатися
κρίνω судити
Κύριος, ου ό Господь (Бог)
λαλέω говорити, розповідати
Μαρία, аς ή Марія
μέλλον, οντος τό майбутнє
μετά (gen., dat., acc.) з, разом з
μονογενής, 2 єдинородний
νεκρός, 3 мертвий
ὁμολογέω сповідувати, визнавати
ὁμοούσιος, 2 єдиносущий,
подібний по суті
ὄρατός, 3 видимий
ὅς, ἧ, ὅ котрий, який
οὐ (οὐκ, οὐχ) не, ні
οὐρανός, οὔ ό небо
πάσχω терпіти, страждати
πάλιν назад, знову
Παντοκράτωρ, ορος ό
Вседержитель
Παρθένος, ου ή Діва
πᾶς, πᾶσα, πᾶν весь, цілий

Πατήρ, πατρός ὁ Отець
πιστεύω вірити
Πνεῦμα, ατος τό Дух
ποιέω робити, створювати,
творити
Ποιητής, οὔ ὁ Творець
Ποντίος Πιλάτος, ου ὁ Понтій
Πιλάτ
πρό (gen.) перед, до
προσδοκάω очікую
Προφήτης, ου ὁ Пророк
σαρκόμαι воплотитися
σταυρόω розпинати на хресті

συμπροσκυνέω поклонятися разом
σύν (dat.) з, разом з
συνδοξάζω прославляти разом
σωτηρία, ας ἡ спасіння,
порятунок
τέ (νιδсил. частка) і
τέλος, εος τό кінець
 τρίτος, 3 третій
Υἱός, οὔ ὁ Син
ὑπέρ (gen.) за
φῶς, φωτός τό світло
Χριστός, οὔ ὁ Христос

CREDO

Credo in Unum Deum, Patrem Omnipotentem, Factōrem caeli et terrae, visibilium omnium et invisibilium.

Et in Unum Domīnum Iesum Chrīstum, Filium Dei Unigenitum. Et ex Patre nātum ante omnia saecūla. Deum de Deo, Lumen de Lumīne, Deum vērū de Deō verō. Genitum, non factum, consubstantiālem Patri, per Quem omnia facta sunt.

Qui propter nos, homīnes, et propter nostram salūtem descendit de caelis. Et incarnātus est de Spirītu Sanctō ex Mariā Virgīne et Homo factus est.

Crucifixus etiam pro nōbis sub Pontiō Pilatō, passus et sepultus est.

Et resurrēxit tertiā diē secundum Scriptūras.

Et ascendit in caelum, sedet ad dextēram Patris.

Et itērum ventūrus est cum gloriā iudicāre vīvos et mortuos, Eiusque Rēgni non erit finis.

Et in Spirītum Sānctum, Domīnum vivificantem, Qui ex Patre procēdit; Qui cum

Patre, et Filio simul adorātur et conglorificātur, Qui locūtus est per prophētas.

Et in Unam Sānctam Catholīcam et Apostolīcam Ecclesiam.

Confiteor unum baptisma in remissiōnem peccatōrum.

Et exspecto resurrectiōnem mortuōrum.

Et vītam ventūri saecūli. Amen.

Vocabularium

ad (*acc.*) до

adōro, āre, āvi, ātum молити,
благати, молитися

aeternus, a, um вічний

ante (*acc.*) перед

apostolicus, a, um апостольський

ascendo, ěre, ascendi, ascensum

підніматися

baptisma, atis n хрещення

caelum, i n небо

caro, carnis f – тіло, плоть

catholicus, a, um католицький

Christus, i m Христос (*грец.*
„помазанник”)

coglorifico, āre, -, - разом
прославляти

communio, ōnis f спільнота

concipio, ěre, cepi, ceptum

з’являтися, виникати

confiteor, ěri, fessus sum

визнавати, сповідувати

consubstantialis, e єдиносущний

creator, ōris m творець, засновник

credo, ěre, dīdi, dītum вірити

crucifigo, ěre, fixi, fixum

розпинати на хресті

cum (*abl.*) з

de (*abl.*) від

descendo, ěre, scendi, scensum

сходити, спускатися

Deus, Dei m Бог

dexter, t(e)ra, t(e)rum правий

dies, ěi m, f день

Domīnus, i m Господь

Ecclesia, ae f церква, народне
зібрання

etiam також

expecto, āre, āvi, ātum очікувати

fiō, fiěri, factus sum робитися,
ставатися

Factor, ōris m Творець

Filius, ii m Син

finis, is m кінець

gigno, ěre, genui, genītum
народжувати

gloria, ae f слава

homo, ĩnis m людина

Iesus, u m Ісус

incarnor, āri, -, ātum втілюватися

inde після того, потім

invisibilis, e невидимий

is, ea, id цей, ця, це; він, вона,
воно

itěrum (*adv.*) ще раз, вдруге, знову

iudico, āre, āvi, ātum судити

loquor, loqui, locūtus sum

говорити

Lumen, ĩnis n світло

morior, mori, mortuus sum

помирати

mortuus, a, um мертвий
nascor, nasci, natus sum
народжуватися
nos ми
noster, tra, trum наш, наша, наше
omnipōtens, ntis всемогутній
omnis, e весь, всякий
Pater, patris m батько, Отець
patior, pati, passus sum терпіти,
мучитися, страждати
peccātum, i n гріх
per (acc.) через
Pontius Pilatus Понтій Пілат,
імператорський прокуратор Іудеї з
26 до 36 р. н. е.
pro (abl.) для, за
procēdo, ěre, cessi, cessum
виходити, виступати
prophēta, ae m пророк
propter (acc.) із-за, через
qui, quae, quod який, яка, яке
regnum, i n царство
remissio, ōnis f відпущення,
прощення
resurgo, ěre, surrexi, surrectum
воскресати
resurrectio, ōnis f воскресіння

saecūlum, i n вік, століття
salus, ūtis f благо, благополуччя,
порятунок, спасіння
sanctus, a, um святий
scriptūra, ae f писання
secundum (acc.) відповідно до,
згідно з
sedeo, ěre, sedi, sessum сидіти
sepelio, ĩre, pelīvi (pelii), pultum
хоронити
simul одночасно, однаково
Spirītus, us m дух
sub (abl.) під час, протягом
terra, ae f земля
tertius, a, um третій
unīcus, a, um єдиний, винятковий,
надзвичайний
unigenītus, a, um єдинородний
unus, una, unum один, одна, одне
venio, ĩre, veni, ventum приходити
verus, a, um правдивий, істинний
Virgo, ĩnis f Діва
visibīlis, e видимий
vita, ae f життя
vivifico, āre, āvi, ātum оживляти,
животворити
vivus, a, um живий

СИМВОЛ ВІРИ

Вірую в Єдиного Бога Отця, Вседержителя, Творця неба і землі, всього видимого і невидимого.

І в Єдиного Господа Ісуса Христа, Сина Божого, Єдинородного, що від Отця народився перше всіх віків. Світло від Світла, Бога Істинного від Бога Істинного, рожденного, несотворенного, єдиносущного з Отцем, що через Нього все сталося.

Він для нас, людей, і ради нашого спасіння зійшов з небес, і воплотився від Духа Святого і Марії Діви, і став людиною.

І розп'ятий був за нас при Понтії Пилаті, і страждав, і був похований.

І воскрес на третій день, за Писанням.

І вознісся на небеса, і сидить праворуч Отця.

І знову прийде у славі судити живих і мертвих, і Царству Його не буде кінця.

І в Духа Святого, Господа Животворчого, що від Отця ісходить, що Йому з Отцем і Сином однакове поклоніння і однакова слава, що говорив через пророків.

В Єдину, Святу, Соборну і Апостольську Церкву.

Визнаю одно хрещення на відпущення гріхів.

Чекаю воскресіння мертвих. І життя будучого віку.

Амінь.

Псалом 50 – псалом царя Давида, покаянна молитва, написаний ним після докорів придворного пророка Натана за заволодіння Вірсавією (Пс. 50:1–2) та наказ послати в гущу битви її чоловіка Урія Хетейнина та залишити одного. Один із найбільш вживаних псалмів у богослужіннях та молитовних правилах римського та візантійського обрядів.

Пророк Натан викриває гріх Давида. Паризький Псалтир

50-й псалом є одним з найчастіше вживаних у церквах візантійської традиції. Псалом 50 входить до числа ранішніх молитов та ряду канонів, є одним із трьох псалмів Третього часу, читається на утрени після Євангелія (в парафіяльній практиці зазвичай з нього співається тільки перший вірш). На літургії псалом 50 читається дияконом таємно під час кадіння перед

великим входом, а останні вірші (Пс. 50:20–21) – священником після великого входу.

В католицькому богослужінні латинського обряду перші вірші псалма 50 (Пс. 50:1–4) читаються або співаються під час недільної літургії в ході початкових обрядів меси. Часто вони поєднуються з окроплюванням парафіян освяченою водою. 50-й псалом також часто використовується як респонсоріальний псалом Літургії слова (читається або співається між першим і другим біблійним читанням). Окремі вірші псалма використовуються як антифони під час богослужіння Попільної середи. У Літургії годин псалом входить до складу утрени, де читається кожна п'ятницю. Псалом часто використовується в молитовній практиці, особливо в період Великого посту.

Джерело: https://uk.wikipedia.org/wiki/Псалом_50

Ψαλμός Ν' (50)

1-2. Εἰς τὸ τέλος· ψαλμὸς τῷ Δαυΐδ ἐν τῷ ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν Νάθαν τὸν προφήτην, ἠνίκα εἰσῆλθεν πρὸς Βηρσαβεέ.

3. Ἐλέησόν με, ὁ θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου·

4. ἐπὶ πλεῖον πλῦνόν με ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου καὶ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας μου καθάρισόν με.

5. ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω, καὶ ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶν διὰ παντός.

6. σοὶ μόνῳ ἤμαρτον καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα, ὅπως ἂν δικαιωθῆς ἐν τοῖς λόγοις σου καὶ νικήσης ἐν τῷ κρίνεσθαί σε.

7. ἰδοὺ γὰρ ἐν ἀνομίαις συνελήμφθην, καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσσησέν με ἡ μήτηρ μου.

8. ἰδοὺ γὰρ ἀλήθειαν ἠγάπησας, τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας σου ἐδήλωσάς μοι.

9. ῥαντιεῖς με ὑσώπῳ, καὶ καθαρισθήσομαι· πλυνεῖς με, καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι.

10. ἀκουτιεῖς με ἀγαλλίασιν καὶ εὐφροσύνην· ἀγαλλιάσονται ὅσα τεταπεινωμένα.

11. ἀπόστρεψον τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν μου καὶ πάσας τὰς ἀνομίας μου ἐξάλειψον.

12. καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ θεός, καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου.

13. μὴ ἀπορρίψης με ἀπὸ τοῦ προσώπου σου καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιόν σου μὴ ἀντανέλης ἀπ' ἐμοῦ.

14. ἀπόδος μοι τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου καὶ πνεύματι ἡγεμονικῶ στήρισόν με.

15. διδάξω ἀνόμους τὰς ὁδοὺς σου, καὶ ἀσεβεῖς ἐπὶ σὲ ἐπιστρέψουσιν.

16. ῥῦσαί με ἐξ αἱμάτων, ὁ θεὸς ὁ θεὸς τῆς σωτηρίας μου· ἀγαλλιάσεται ἡ γλῶσσά μου τὴν δικαιοσύνην σου.

17. κύριε, τὰ χεῖλη μου ἀνοίξεις, καὶ τὸ στόμα μου ἀναγγελεῖ τὴν αἴνεσίν σου.

18. ὅτι εἰ ἠθέλησας θυσίαν, ἔδωκα ἄν· ὀλοκαυτώματα οὐκ εὐδοκήσεις.

19. θυσία τῷ θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ θεὸς οὐκ ἐξουθενώσει.

20. ἀγάθυνον, κύριε, ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιών, καὶ οἰκοδομηθήτω τὰ τεῖχη Ἱερουσαλήμ·

21. τότε εὐδοκήσεις θυσίαν δικαιοσύνης, ἀναφορὰν καὶ ὀλοκαυτώματα· τότε ἀνοίσουσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν σου μόσχους.

Θησαυρός

ἀγαθύνω шанувати, звеличувати,
радіти

ἀγαλλίασις, εως ἤ захоплення,
тріумфування, велика радість

ἀγαλλιάω славити, прославляти,
радіти

ἀγαπάω любити

Ἅγιος, 3 Святий

ἄδηλος, 2 невідомий, таємний

αἷμα, ατος τό кров, кровопролиття

αἴνεσις, εως ἤ похвала, хвала

ἀκουτίζω змусити когось почути,
дати можливість почути

ἀλήθεια, ας ἤ істина, правда

ἀμαρτάνω грішити, провинитися

ἀμαρτία, ας ἤ гріх

ἄν би

ἀναγγέλλω сповіщати,
оголошувати, повідомляти

ἀναφορά, ἄς ἤ віднесення,
передача, звернення

ἀνοίγω відкривати

ἀναφέρω приносити жертву,
підносити

ἀνόμημα, ατος τό беззаконний
вчинок, беззаконня

ἀνομία, ας ἤ беззаконня

ἄνομος, 2 беззаконний,

безбожний, злочинний

ἀνταναιρέω знищувати,
викреслювати

ἀπό (gen.) від

ἀποδίδωμι повертати, віддавати

ἀπορρίπτω відкидати

ἀποστρέφω відхиляти, відвертати,
відводити

ἀσεβής 2 безбожний, нечестивий

αὐτός, ἤ, ὅ він, вона, воно

Βηρσαβεέ ἡ Вірсавія (за Старим
Завітом, дочка Еліяма, дружина
Урії Хетейнина, дружина царя
Давида, мати царя Соломона)

γάρ адже, бо, тому що

γινώσκω дізнаватись, пізнавати

γλῶσσα, ας ἤ язик

Δαυΐδ ὁ Давид

δηλόω виявляти, пояснювати

διά (gen., acc.) через, внаслідок, із-
за

διδάσκω вчити, навчати

δίδωμι давати

δικαιοσύνη, ης ἤ справедливість,
праведність, правда

δικαίω гідно оцінювати, визнавати
справедливим; вершити суд

ἐγκαινίζω заново прокладати,

відкривати, вводити, освячувати
ἔγκατα, ὦν τά нутро, нутрощі
ἐγώ я
(ἐ)θέλω хотіти
εἰ якщо, коли
εἰμί бути
εἰς (acc.) в, на; для
εἰσέρχομαι входити, приходити
ἐκ, перед *голос.* **ἐξ** (gen.) з, від
ἐλεέω милувати; співчувати
ἔλεος, ου ὁ співчуття, милість
ἐν (dat.) в, на
ἐνώπιον (gen.) перед
ἐξαλείφω загладжувати, прощати
ἐξουθενώ ні в що не ставити,
зневажати
ἐπί (gen., dat., acc.) на, до, із-за,
проти, навпроти
ἐπὶ πλεῖον найбільше, особливо
ἐπιστρέφω обертатися
ἔρχομαι приходити
εὐδοκέω задовольнятися,
погоджуватися, благоволити
εὐδοκία, ας ἡ благовоління
εὐθύς, εἶα, ὅ прямиий, відкритий;
справедливий
εὐφροσύνη, ης ἡ радість,
веселощі, веселість
ἡγεμονικός, 3 здатний керувати;

провідний; який може направляти
ἡνίκα коли, як тільки
Θεός, οὗ ὁ Бог
θυσία, ας ἡ жертва
θυσιαστήριον, ου τό жертovníк,
вівтар
ἰδοῦ ось
Ἱερουσαλήμ ἡ indecl. Єрусалим
καθαρίζω очищувати
καθαρός, 3 чистий
καί і; також і
καρδία, ας ἡ серце
κατά (acc.; gen.) згідно, відповідно
до
κισσάω зачати, завагітніти
κρίνω судити
κρύφιος, 3 і 2 прихований,
таємний
κτίζω будувати, створювати,
здійснювати
Κύριος, ου ὁ Господь (Бог)
λευκαίνω робити білим, біліти
λόγος, ου ὁ слово
μέγας, μεγάλη, μέγα великий
μετά (gen., acc.) з, разом з, замість,
після
μή не
μήτηρ, μητρός ἡ мати
μόνος, 3 один, єдиний

μόσχος, ου ό бичок, теля
Νάθαν ό Натан
νικάω перемагати; отримувати
перевагу
όδός, ου ή дорога, шлях
οικοδομέω будувати,
споруджувати
οϊκτιρμός, ου ό співчуття, жалість,
милосердя
όλοκαύτωμα, ατος τό всепалення,
цілеспалення
όπως таким чином, як
όστέον, ου τό (σтяг. όστουν,
όστου) кістка
ότι оскільки, тому що
ου (ουκ, ουχ) не, ні
πᾶς, πᾶσα, πᾶν весь, цілий
πλεϊον (сomp. до πολύς)
πλήθος, εος τό більшість,
кількість **πλύνω** мити, омивати
πνεῦμα, ατος τό дух
ποιέω робити, створювати
πονηρός 3 лихий, поганий,
лукавий
πρός (gen.) заради, від, (*dat.*) у,
при, крім, (*acc.*) до, проти
πρόσωπον, ου τό обличчя, лице
προφήτης, ου ό пророк
ράντίζω оббризкувати,

окроплювати, очищати
окропленням
ρύομαι спасати, звільняти
Σιών ή indecl. Сион (гора, на схилах
якої розташований Єрусалим)
σοφία, аз ή мудрість
στηρίζω укріплювати,
утверджувати
στόμα, τος τό рот, вуста
σύ ти
συλλαμβάνω ставати вагітною,
зачати
συντρίβω ламати, пригнічувати,
мучити, терзати
σωτηρία, аз ή спасіння
σωτήριος, 2 який несе спасіння,
рятівний
ταπεινώω принижувати,
пригнічувати, упокорювати
τεῖχος, εος τό стіна, укріплення
τέλος, εος τό кінець, завершення
τότε тоді
ύπέρ (gen.) по той бік, за, над,
(*acc.*) зверх, на користь
ύσσωπος, ου ή ісоп (чагарник з
ароматичним листям)
χειλος, εος τό губа, *mn.* вуста
χιών, όνος ή сніг
ψαλμός, ου ό псалом

Psalmus 50

1-2. [In finem psalmus David] [cum venit ad eum Nathan prophēta quando intravit ad Bethsabee].

3. Miserēre mei Deus secundum magnam misericordiam tuam; et secundum multitudīnem miseratiōnum tuārum dele iniquitātem meam.

4. Amplius lava me ab iniquitāte mea et a peccāto meo munda me.

5. Quoniam iniquitātem meam ego cognosco et peccātum meum contra me est semper.

6. Tibi soli peccāvi et malum coram te feci ut iustificēris in sermonibus tuis et vincas cum iudicāris.

7. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum et in peccātis concēpit me mater mea.

8. Ecce enim veritātem dilexisti incerta et occulta sapientiae tuae manifestasti mihi.

9. Asperges me hyssōpo et mundābor; lavābis me et super nivem dealbābor.

10. Auditui meo dabis gaudium et laetitiam et exsultābunt ossa humiliāta.

11. Averte faciem tuam a peccātis meis et omnes iniquitātes meas dele.

12. Cor mundum crea in me Deus et spirītum rectum innōva in visceribus meis.

13. Ne proicias me a facie tua et spirītum sanctum tuum ne aufēras a me.

14. Redde mihi laetitiam salutāris tui et spirītu principāli confirma me.

15. Docēbo iniquos vias tuas et impii ad te convertentur.

16. Libēra me de sanguinibus Deus Deus salutis meae et exsultābit lingua mea iustitiam tuam.

17. Domīne labia mea aperies et os meum annuntiabit laudem tuam.

18. Quoniam si voluisses sacrificium dedissem utique holocaustis non delectaberis.

19. Sacrificium Deo spiritus contribulatus cor contritum et humiliatum Deus non spernet.

20. Benigne fac Domine in bona voluntate tua Sion et aedificentur muri Hierusalem.

21. Tunc acceptabis sacrificium iustitiae oblationes et holocausta tunc imponent super altare tuum vitulos.

Vocabularium

a, ab (*abl.*) від

accepto, are, avi, atum приймати,
отримувати

ad (*acc.*) до, на

aedifico, are, avi, atum будувати

altar, aris n вівтар

amplius (*adv.*) більше, особливо

annuntio, are, avi, atum

повідомляти, сповіщати

aperio, ire, aperui, apertum

відкривати

aspergo, ere, spersi, spersum

скроплювати, окроплювати

auditus, us m слухання, поголос,
слух

aufero, ferre, abstuli, ablatum

відносити, забирати

averto, ere, verti, versum

відвертати, відводити

benigne ласкаво, привітно,
люб'язно

Bethsabee f indecl. Вірсавія

bonus, a, um хороший, благий

cognosco, ere, novi, nitum

пізнавати, дізнаватися, знати

concupio, ere, cepi, ceptum

походити, задумувати, зачинати,
запліднювати; вагітніти

confirmo, are, avi, atum

утвердити, укріплювати,

підкріплювати

contra (*acc.*) проти

contribulo, are, avi, atum

руйнувати; мучити, терзати

contritus, a, um розкаяний;

покаяний

convertito, ere, verti, versum

повертати, наvertати

cor, cordis n серце
coram (abl.) перед, у присутності,
на очах
creo, āre, āvi, ātum творити,
створювати
cum (coni.) коли
David m indecl. Давид (другий цар
давнього Ізраїлю, автор псалмів)
de (abl.) з, про
dealbo, āre, āvi, ātum ставати
білим, біліти, відбілювати
delecto, āre, āvi, ātum веселити,
захоплювати
deleo, ēre, ēvi, ētum руйнувати,
нищити
Deus, Dei m Бог
diligo, ěre, lexi, lectum любити
do, dāre, dedi, datum давати
doceo, ēre, docui, doctum навчати
Domīnus, i m Господь
ессе ось
ego я
enim бо, адже, очевидно
et i
exulto, āre, āvi, ātum стрибати,
підскакувати; радіти
facies, ēi f обличчя, образ
facio, ěre, feci, factum робити
finis, is m кінець

gaudium, i n радість
Hierusālem f indecl. Єрусалим
holocaustum, i n цілеспалення
humilio, āre, āvi, ātum
принижувати, упокорювати
hyssōpus, i f ісоп (синій звіробій)
impius, a, um нечестивий,
безбожний
impōno, ěre, posui, positum класти
in (acc. куди?; abl. de?) в, на
incertus, a, um невизначений,
невирішений, сумнівний,
невідомий
iniquitas, ātis f несправедливість,
нерівність, провина
inīquus, i m ворог, беззаконник
innōvo, āre, āvi, ātum
відновлювати
intro, āre, āvi, ātum входити
is, ea, id цей, той, він
iudīco, āre, āvi, ātum судити
iustifico, āre, āvi, ātum діяти
справедливо, виправдовувати
iustitia, ae f справедливість
labium, i n уста
laetitia, ae f радість, веселість,
задоволення
laus, laudis f похвала, слава, хвала,
прославлення

lavo, āre, āvi, ātum мити, омивати

libĕro, āre, avi, atum звільняти

lingua, ae f язик

magnus, a, um великий

malum, i n зло

manifesto, āre, āvi, ātum

показувати, виявляти, відкривати

mater, matris f мати

meus, a, um мій

miseratio, ōnis f жалість,

співчуття, милість

misereor, ěre, rītus sum чинити

милосердя, шкодувати когось

misericordia, ae f співчуття,

милосердя

multitūdo, ĩnis f велика кількість

mundo, āre, āvi, ātum робити

чистим, чистити, очищати

mundus, a, um чистий, справжній

murus, i m вал, стіна

Nathan m indecl. Натан

(придворний пророк юдейського
царя Давида)

ne не

nix, nivis f сніг

non не

oblatio, ōnis f (добровільна)

пропозиція; піднесення,

приношення

occultus, a, um таємний,

прихований

omnis, e весь, всякий

os, oris n рот, уста

os, ossis n кістка

peccātum, i n гріх

pecco, āre, āvi, ātum грішити

principālis, e первісний, головний,

основний

proicio, ěre, iĕci, iectum відкидати,

кидати

prophĕta, ae m пророк

psalmus, i m (*грец.*) псалом

quando коли, як

-que (*постпоз. сполучник*) і

quoniam тому що

rectus, a, um прямий, правильний,

праведний

reddo, ěre, dīdi, dītum віддавати

назад, повертати

sacrificium, i n жертва,

жертвоприношення

salus, ūtis f порятунок, спасіння

salutāre, is n порятунок, спасіння

sanctus, a, um святий

sanguis, ĩnis m кров,

кровопролиття

sapientia, ae f мудрість, розум

secundum (*acc.*) відповідно до,

згідно з
semper завжди
sermo, ōnis m розмова, пояснення
si якщо
Siōn f indecl. Сион, гора в
південно-зах. частині Єрусалима
solus, a, um (G. solūus, D. soli)
єдиний, один
sperno, ěre, sprēvi, sprētum
зневажати, гордувати
Spirītus, us m Дух
sum, esse, fui бути, існувати
super (acc.) над, понад, вище

tu ти
tunc тоді, в той час
tuus, a, um твій
ut як, коли, наче
utique = uti+que і як
venio, ĩre, veni, ventum приходити
verĭtas, ātis f правда, істина
via, ae f дорога, шлях
vinco, ěre, vici, victum перемагати
viscus, ěris n нутро; *мн.* нутроці
vitūlus, i m телятко
volo, velle, volui хотіти, бажати
voluntas, ātis f воля

Псалом 50

1-2. Для диригента хору. Псалом Давидів, коли до нього прийшов пророк Натан, як Давид увійшов був до Вірсавії.

3. Помилуй мене, Боже, з великої милості Твоєї і з великого милосердя Твого прости провини мої.

4. Особливо омий мене від беззаконня мого і від гріха мого очисти мене.

5. Бо беззаконня моє я знаю, і гріх мій повсякчас переді мною.

6. Проти Тебе Єдиного я згрішив і лукаве перед Тобою вчинив, отже праведний Ти в слові Твоїм і справедливий у присуді Твоїм.

7. Ось бо в беззаконні зачатий я, і в гріхах породила мене мати моя.

8. Бо Ти істину полюбив еси, невідоме й таємне мудрості Твоєї явив Ти мені.

9. Окропи мене ісопом – і очищуся, омий мене – і стану біліший від снігу.

10. Дай мені почути радість і веселість – і зрадіють кістки мої упокорені.

11. Відверни лице Твоє від гріхів моїх і прости всі беззаконня мої.

12. Серце чисте створи в мені, Боже, і духа праведного віднови в нутрі моєму.

13. Не відкинь мене від лица Твого і Духа Твого Святого не відними від мене.

14. Поверни мені радість спасіння Твого і духом могутнім укріпи мене.

15. Навчатиму беззаконників шляхів Твоїх, і нечестиві навернуться до Тебе.

16. Визволи мене від вини кривавої, Боже, Боже спасіння мого, і язик мій радісно славитиме Правду Твою.

17. Господи, відкрий уста мої, і язик мій сповістить хвалу Твою.

18. Бо коли б Ти жертви забажав, приніс би я: всепалення ти не бажаєш.

19. Жертва Богові – це дух упокорений, серцем скорботним і смиренным Ти не погордуєш.

20. Ущаслив, Господи, благоволінням Твоїм Сион, і нехай збудуються стіни Єрусалимські.

21. Тоді буде угодна Тобі жертва Правди, приношення і всепалення: тоді покладуть на Жертовник Твій тельців.

Псалом 90 (у масоретській нумерації – 91) – дев'яностий псалом Книги псалмів. Такий самий порядковий номер і у грецькій версії Біблії Септуагінти та в її перекладі з латинської Вульгати. Латинською мовою відомий інципітом «Qui habitat». До цього псалому зазвичай звертаються у тяжкі часи, тому він вважається заступницьким псаломом. Хоча в жодному єврейському тексті цього псалому не згадується автор, єврейська традиція приписує авторство Мойсею, також вважається, що Давид уклав його у Книгу псалмів. Грецький переклад Септуагінти Старого Завіту приписує його Давидові.

Різьблення на слоновій кості із зображенням Христа, який відганяє бісів, пізнье VIII ст.

Псалом є регулярною частиною єврейської, католицької, англіканської та протестантської літургій. Повний псалом, а також вибрані вірші часто були покладені на музику, зокрема, Генріхом Шютцом та Феліксом Мендельсоном, який використав вірші псалому в мотеті «Denn er hat seinen Engeln befohlen». Псалом перефразовували у гімни.

У західному християнстві псалом часто співають чи декламують під час служіння повечір'я.

У середньовічній західній церкві він був включений до читань Страсної п'ятниці.

Джерело: https://uk.wikipedia.org/wiki/Псалом_90

Ψαλμός 90

Αἶνος ᾠδῆς τῷ Δαυΐδ.

1. Ὁ κατοικῶν ἐν βοηθείᾳ τοῦ Ὑψίστου, ἐν σκέπη τοῦ Θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ αὐλισθήσεται.

2. ἐρεῖ τῷ Κυρίῳ· ἀντιλήπτωρ μου εἶ καὶ καταφυγή μου, ὁ Θεός μου, καὶ ἐλπὶς ἐπ' αὐτόν,

3. ὅτι αὐτὸς ῥύσεται σε ἐκ παγίδος θηρευτῶν καὶ ἀπὸ λόγου ταραχώδους.

4. ἐν τοῖς μεταφρένοις αὐτοῦ ἐπισκιάσει σοι, καὶ ὑπὸ τὰς πτέρυγας αὐτοῦ ἐλπιεῖς· ὄπλῳ κυκλώσει σε ἡ ἀλήθεια αὐτοῦ.

5. οὐ φοβηθήσῃ ἀπὸ φόβου νυκτερινοῦ, ἀπὸ βέλους πετομένου ἡμέρας,

6. ἀπὸ πράγματος ἐν σκότει διαπορευομένου, ἀπὸ συμπτώματος καὶ δαιμονίου μεσημβρινοῦ.

7. πεσεῖται ἐκ τοῦ κλίτους σου χιλιάς καὶ μυριάς ἐκ δεξιῶν σου, πρὸς σὲ δὲ οὐκ ἐγγιεῖ·

8. πλὴν τοῖς ὀφθαλμοῖς σου κατανοήσεις καὶ ἀνταπόδοσιν ἀμαρτωλῶν ὄψει.

9. ὅτι σύ, Κύριε, ἡ ἐλπίς μου· τὸν Ὑψιστον ἔθου καταφυγὴν σου.

10. οὐ προσελεύσεται πρὸς σὲ κακά, καὶ μάστιξ οὐκ ἐγγιεῖ ἐν τῷ σκηνώματί σου.

11. ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ τοῦ διαφυλάξαι σε ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς σου·

12. ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου·

13. ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον ἐπιβήσῃ καὶ καταπατήσῃς λέοντα καὶ δράκοντα.

14. ὅτι ἐπ' ἐμὲ ἤλπισεν, καὶ ῥύσομαι αὐτόν· σκεπάσω αὐτόν, ὅτι ἔγνω τὸ ὄνομά μου.

15. κεκράζεται πρὸς με, καὶ ἑπακούσομαι αὐτοῦ, μετ' αὐτοῦ εἶμι ἐν θλίψει· ἐξελοῦμαι αὐτόν, καὶ δοξάσω αὐτόν.

16. μακρότητα ἡμερῶν ἐμπλήσω αὐτόν καὶ δείξω αὐτῷ τὸ σωτήριόν μου.

Θησαυρός

ἄγγελος, ου ὁ ангел, вісник
αἶνος, ου ὁ похвала, хвала
αἶρω (ἀροῦσι – *fut., pers. 3 pl.*)
піднімати, підносити
ἀλήθεια, ας ἢ істина, правда
ἁμαρτωλός, οῦ ὁ грішник
ἀνταπόδοσις, εως ἢ кара, помста,
відплата
ἀντιλήπτωρ, ορος ὁ помічник,
захисник
ἀπό (*gen.*) від
ἄσπις, ίδος ἢ щит; воїн, солдат;
аспід, отруйна змія
αὐλίζομαι розміщуватися на
подвір'ї, знаходитися просто неба
αὐτός, ἢ, ὁ він, вона, воно
βασιλίσκος, ου ὁ царець; вид змія,
василіск
βέλος, ους τό стріла
βοήθεια, ας ἢ допомога, захист,
охорона
γινώσκω (ἔγνω – *aor. 2, pers. 3 sg.*)
дізнаватися, знати
δαμόνιον, ου τό божество, злий
дух
Δαυΐδ ὁ Давид
δέ а, але, ж, однак

δείκνυμι (*fut. δείξω*) показувати,
доводити
δεξιός, 3 правий; ἐκ / ἀπὸ τῶν
δεξιῶν праворуч
διαπορεύω переправлятися,
переходити, проникати
διαφυλάσσω ретельно охороняти,
оберігати
δοξάζω славити, прославляти
δράκων, οντος ὁ змія
ἐγγίζω (ἐγγιεῖ – *fut. ind., pers. 3 sg.*)
наближатися
ἐγώ я
εἶμι бути
ἐκ, перед голос. ἐξ (*gen.*) з, від
ἐλπίς, ίδος ἢ надія
ἐλπίζω (*fut. ἐλπιδῶ, aor. ἤλπισα*)
надіятися, сподіватися
ἐλπιδῶ сподіватися, розраховувати,
покладатися
ἐμπίπλημι (*fut. ἐμπλήσω*)
наповнювати, напувати
ἐν (*dat.*) в, на
ἐντέλλω (*fut. ἐντελοῦμαι*)
наказувати
ἐξαιρέω (*fut. ἐξελοῦμαι*) виймати,
вилучати; звільняти, рятувати

ἐπακούω вислуховувати, чути
ἐπί (*gen., dat., acc.*) на, до, із-за,
проти, навпроти
ἐπιβαίνω (*fut. ἐπιβήσομαι*)
входити, вступати, покривати
ἐπισκιάζω покривати тінню,
приховувати
ἔρῶ говорити
ἡμέρα, ας ἡ день
Θεός, οὗ ὁ Бог
θηρευτής, οὗ ὁ мисливець,
рибалка
θλίψις, θλίψεως ἡ мука, скорбота
καί і; також і
κακόν, οὗ τό зло, біда, лихо,
нещастя
κατανοέω помічати, бачити,
споглядати
καταπατέω топтати, розтоптувати,
тиснути
καταφυγή, ἧς ἡ притулок
κατοικέω мешкати, жити
κλίτος, ους τό область, край
κράζω (*fut. κεκράξομαι*) кричати,
кликати
κυκλώνω оточувати
Κύριος, ου ὁ Господь (Бог)
λέων, οντος ὁ лев
λίθος, ου ὁ камінь
λόγος, ου ὁ слово
μακρότης, ητος ἡ довжина,
тривалість
μάστιξ, μάστιγος ἡ батіг, кара,

виразка
μεσημβρινός, 3 полуденний
μετάφρενον, ου τό *досл.* частина
спини між лопатками, *перен.*
спина
μήποτε ніколи
μύριοι 3 десять тисяч
νυκτερινός, 3 нічний
ὁδός, οὔ ἡ дорога, шлях
ὄνομα, ατος τό ім'я
ὄπλον, ου τό зброя
ὀράω (*ὄψει – fut., pers. 2 sg.*)
дивитися, бачити
ὅτι оскільки, тому що
οὐ (*οὐκ, οὐχ*) не, ні
οὐρανός, οὗ ὁ небо
ὀφθαλμός, οὔ ὁ око
παγίς, ίδος ἡ пастка
πᾶς, πᾶσα, πᾶν весь, цілий
περί (*gen.*) про, (*dat.*) за, (*acc.*)
коло, біля
πέτομαι літати
πίπτω падати
πλήν (*gen.*) крім
πούς, ποδός ὁ нога
πράγμα, τος τό справа, обставина,
річ, створіння
πρός (*gen.*) заради, від, (*dat.*) у,
при, крім, (*acc.*) до, проти
προσέρχομαι (*fut. προσελεύσομαι*)
приходити
προσκόπτω ударятися,
спотикатися

πτέρυξ, γος ἢ крило
ρύομαι спасати, звільняти
σκεπάζω слугувати захистом,
захищати
σκέπη, ης ἢ захист, укриття,
покрив
σκήνωμα, ατος τό намет, житло,
оселя
σκότος, εος τό (=σκότος, ου ό)
темрява, пітьма, морок
σύ ти
σύμπτωμα, ατος τό випадковість,
нещастя, біда
σωτήριον, ου τό порятунок,
спасіння

ταραχώδης, 2 який вносить
сум'яття, заплутаний, безладний
τίθημι (ἔθου – *aor. 2 med., pers. 2*
sg.) ставити, класти, назначати
ὑπό (*gen.*) від, (*dat.*) під (*de?*),
(*acc.*) під (*куди?*)
Ὑψιστος, ου ό (*superl.* до ὑψηλός)
Всевишній
φοβέομαι боятися
φόβος, ου ό страх, жах
χείρ, ρός ἢ рука
χίλιοι, 3 тисяча
ψαλμός, οῦ ό псалом
ὠδή, ἥς ἢ пісня

Psalmus 90

Laus cantīci David.

1. Qui habitat in adiutorio Altissīmi, in protectiōne Dei caeli commorabitur.
2. Dicet Domīno: Susceptor meus es tu, et refugium meum; Deus meus, sperābo in eum.
3. Quoniam ipse liberāvit me de laqueo venantium, et a verbo aspēro.
4. Scapūlis suis obumbrābit tibi, et sub pennis eius sperābis.
5. Scuto circumdābit te veritas eius: non timēbis a timōre nocturno;
6. a sagitta volante in die, a negotio perambulante in tenēbris, ab incursu, et daemonio meridiano.
7. Cadent a latere tuo mille, et decem millia a dextris tuis; ad te autem non appropinquābit.
8. Verumtāmen oculis tuis considerābis, et retributionem peccatorum videbis.
9. Quoniam tu es, Domine, spes mea; Altissimum posuisti refugium tuum.
10. Non accēdet ad te malum, et flagellum non appropinquābit tabernacūlo tuo.
11. Quoniam angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis.
12. In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.
13. Super aspīdem et basiliscum ambulābis, et conculcābis leōnem et dracōnem.
14. Quoniam in me sperāvit, liberābo eum; protēgam eum, quoniam cognōvit nomen meum.
15. Clamabit ad me, et ego exaudiam eum; cum ipso sum in tribulatiōne: eripiam eum, et glorificābo eum.
16. Longitudīne dierum replebo eum, et ostendam illi salutare meum.

Vocabularium

a, ab (*abl.*) від

accēdo, ěre, cessi, cessum

підходити

ad (*acc.*) до, на, для

adiutorium, ii n допомога,

сприяння, охорона

Altissimus, i m (*superl. do altus, a, um високий*) Всевишній

ambulo, āre, āvi, ātum ходити,

йти, прогулюватися

angĕlus, i m ангел

appropinquo, āre, āvi, ātum

наближатися

asper, ěra, ěrum колючий,

жорстокий, затятий

aspis, ĩdis f щит; аспід, отруйна

змія

autem але, ж

basiliscus, i m різновид ящірки,

василіск

cado, ěre, cecīdi, casūrus падати

caelum, i n небо

cantĭcum, i n пісня, спів

circumdo, āre, dēdi, dātum

огортати

clamo, āre, āvi, ātum кричати

cognosco, ěre, novi, nĭtum

пізнавати, дізнаватися

commoror, āri, ātus sum

зупинятися, залишатися,

оселятися

conculco, āre, āvi, ātum топтати,

чавити

considĕro, āre, āvi, ātum оглядати,

обдумувати, зважувати

cum (*abl.*) з

custodio, ĩre, ĩvi, ĩtum охороняти,

захищати, оберігати

daemonium, i n злий дух

David m indecl. Давид (другий цар

давнього Ізраїлю, автор псалмів)

de (*abl.*) з, про

decem десять

Deus, Dei m Бог

dexter, tra, trum правий

dico, ěre, dixi, dictum говорити,

казати

dies, ěi m, f день

Domĭnus, i m Господь

draco, ōnis m змії

ego я

eripio ěre, ripui, reptus виривати,

рятувати

et і

exaudio, ĩre, ĩvi, ĩtum

вислуховувати

flagellum, i n бич, батіг
forte (adv.) випадково
glorifico, āre, āvi, ātum
прославляти
habito, āre, āvi, ātum жити,
мешкати
ille, ilia, illud той, та, те; цей, ця,
це
in (acc. kudu?; abl. de?) в, на
incursus, us m напад, нападсть
ipse, ipsa, ipsum сам, особисто
is, ea, id цей, той, він
lapis, ĩdis m камінь
laqueus, i m петля, сітка
latus, ěris n бік, сторона
laus, laudis f похвала, слава, хвала,
прославлення
leo, ōnis m лев
libĕro, āre, āvi, ātum звільняти
longitudo, ĩnis f довжина
malum, i n зло, біда, нещастя
mando, āre, āvi, ātum вручати,
передавати, довіряти
manus, us f рука
meridiānus, a, um опівденний,
який належить до середини дня,
який відбувається опівдні
meus, a, um мій, моя, моє
mille тисяча

ne не, щоб не
negotium, i n трудність, біль,
неприємність
nocturnus, a, um нічний
nomen, ĩnis n ім'я
non не
obumbro, āre, āvi, ātum
затінювати, захищати
ocūlus, i m око
offendo, ěre, fendi, fensum
вдаряти, натикатися на щось,
натрапляти
omnis, e весь, всякий
ostendo, ěre, tendi, tentum
показувати
peccātor, ōris m грішник
penna, ae f крило
perambūlo, āre, āvi, ātum
проходити
pes, pedis m нога
pono, ěre, posui, posĭtum класти
porto, āre, āvi, ātum носити
protectio, ōnis f покриття, захист,
охорона
protego, ěre, texti, tectum
прикривати, покривати, скривати
psalmus, i m (грец.) псалом
qui, quae, quod який, а, е
quoniam тому що

refugium, ii n пристановище
repleo, ēre, plēvi, plētum знову
наповнювати, заповнювати
retributio, ōnis f відплата
sagitta, ae f стріла
salutāre, is n спасіння
scapŭla, ae f плече, спина
scŭtum, i n щит
spero, āre, āvi, ātum надіятися
spes, spei f надія
sub (abl.) під
sum, esse, fui бути, існувати
super (acc.) над, понад, вище
susceptor, ōris m охоронець,
захисник
suus, a, um свій
tabernacŭlum, i n шатро,

пристановище, прибудова
tenēbrae, ārum f темрява, морок
timeo, ēre, timui, – боятися
timor, ōris m страх
tribulatio, ōnis f терзання,
мучення
tu ти
tuus, a, um твій
ut як, що, щоб
venor, āri, ātus sum
переслідувати, полювати
verbum, i n слово
veritas, ātis f правда, істина
verumtāmen однак, все ж, хоча
via, ae f дорога, шлях
video, ēre, vidi, visum бачити
volo, āre, āvi, ātum літати, летіти

Псалом 90

1. Хто живе у захисті Всевишнього, той під покровом Бога Небесного оселиться.

2. Скаже до Господа: «Ти Пристановище і Захист мій, Бог мій, і я надіюся на Нього».

3. Він спасе тебе від сіті ловця і від пошесті згубної.

4. Плечима Своїми покриє тебе, і під крилами Його пристановище твоє, обороною тобі буде істина Його.

5. Не побоїшся страху вночі, ані стріли, що летить удень.

6. Ані загрози, що ходить у темряві, ані пошесті що губить опівдні.

7. Впаде біля тебе тисяча, і десять тисяч праворуч тебе, але до тебе не наблизиться.

8. Щойно очима твоїми подивишся – помсту над беззаконниками побачиш.

9. «Бо на Тебе, Господи, надія моя!» Всевишнього ти обрав за пристановище твоє.

10. Отже, не прийде до тебе лихо, і пошесть не наблизиться до оселі твоєї.

11. Бо Він ангелам Своїм звелить про тебе, щоб охороняли тебе на всіх путях твоїх:

12. На руках вони понесуть тебе, щоб нога твоя не спіткнулася об камінь.

13. На гаспида, і василиска ти наступатимеш і потопчеш лева і змія.

14. «Я визволю його, бо він на Мене уповає, захищу його, бо він знає лише Моє ім'я»:

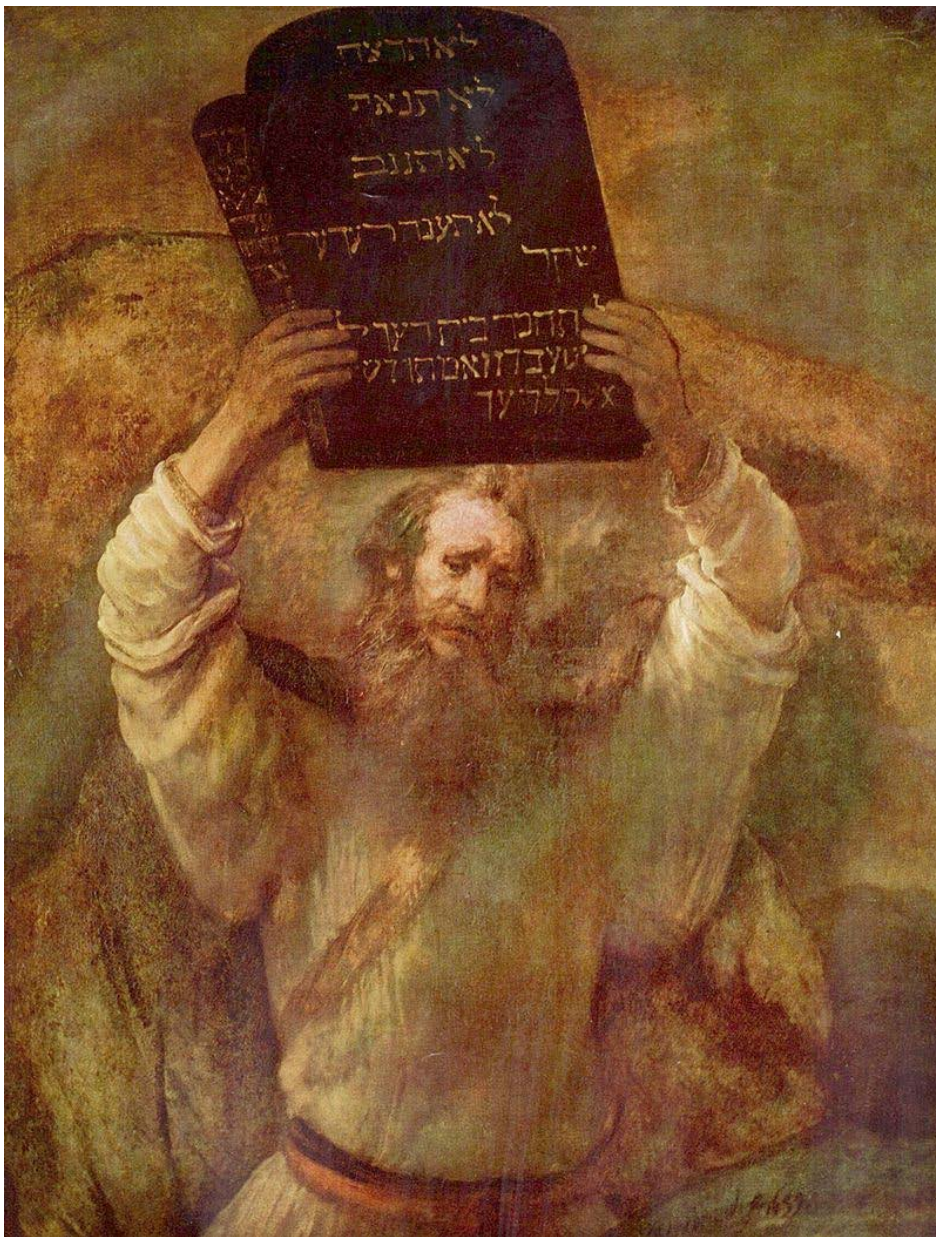
15. Покличе Мене, і Я почую його; з ним я у скорботі, визволю його і прославлю його.

16. Довгими днями сповню його і явлю йому спасіння Моє».

ДЕСЯТЬ ЗАПОВІДЕЙ (Декалог або Закон Божий) (євр.: תּוֹרַת מֹשֶׁה «асерет-ха-діброт», грец. δέκα λόγοι; дослівно: десятислів'я) – вказівки, десять основних законів, котрі, за текстом П'ятикнижжя, або Тора, були дані самим Богом Мойсею на горі Синай приблизно через п'ятдесят днів після того, як євреї залишили Єгипет (Вих. 20:3-17). Заповіді, як оповідається, були зафіксовані на кам'яних скрижалях.

Джерело: https://uk.wikiquote.org/wiki/Десять_заповідей

«Мойсей та Десять заповідей», Рембрандт, 1659

Δεκάλογος

Πρώτη Έντολή

Έγώ είμι Κύριος ὁ Θεός σου· οὐκ ἔσονται σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ.

Δευτέρα Έντολή

Οὐ ποιήσεις σεαυτοῦ εἶδωλον, οὐδὲ πάντος ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ γῆ κάτω, καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς, οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσης αὐτοῖς.

Τρίτη Έντολή

Οὐ λήψη τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ.

Τετάρτη Έντολή

Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν Σαββάτων ἀγιάζειν αὐτήν. Ἐξ ἡμέρας ἔργᾱ καὶ ποιήσεις ἐν αὐταῖς πάντα τὰ ἔργα σου, τὴν δὲ ἡμέραν τὴν ἐβδόμην Σαββάτα Κυρίῳ Θεῷ σου.

Πέμπτη Έντολή

Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἵνα μακροχρόνιος ἔσῃ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἑκτη Έντολή

Οὐχ φονεύσεις.

Ἑβδόμη Έντολή

Οὐ μοιχεύσεις.

Ὀγδὴ Έντολή

Οὐ κλέψεις.

Ἐνάτη Έντολή

Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ.

Δεκάτη Ἐντολή

Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου. Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν οἰκίαν τοῦ πλησίον οὐδὲ τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ, οὐδὲ τὸν παῖδα αὐτοῦ, οὐδὲ τὴν παιδίσκην αὐτοῦ, οὔτε τοῦ βοῦς αὐτοῦ, οὔτε τοῦ ὑποζυγίου αὐτοῦ, οὔτε πάντος κτήνους αὐτοῦ, οὔτε ὅσα τῷ πλησίον σου ἔστιν.

(Ἐβδομήκοντα, Δευτερονομίων 5, 7-21)

Θησαυρός

ἀγιάζω	присвячувати, освячувати	ἕτερος, 3	інший
ἀγρός, οὗ ὁ	поле	εὖ	добре
ἄνω (gen.)	вверху	ἡμέρα, ας ἡ	день
αὐτός, ἡ, ὁ	він, вона, воно	Θεός, οὗ ὁ	Бог
γῆ, γῆς ἡ	земля	ἵνα	щоб
γίνομαι	ставатися	καί	i; також і
γυνή, γυναικός ἡ	жінка	κατά (acc. i gen.)	за, згідно, на, в
δέ	a, але, ж, однак	κάτω	внизу
ἑβδομος	сьомий	κλέπτω	красти
ἑβδομήκοντα οἱ, αἱ, τά	сімдесят	Κύριος, οὗ ὁ	Господь (Бог)
ἐγώ	я	λαμβάνω	брати, отримувати
εἶδωλον, οὗ τό	образ, зображення	λατρεύω	служити, поклонятися
εἰμί	бути	μακροχρόνιος, 2	довговічний
ἐν (dat.)	в, на	μαρτυρία, ας ἡ	свідчення
ἐντολή, ἧς ἡ	заповідь, настанова	μάταιος, 3	даремний
ἕξ οἱ, αἱ, τά	шість	μήτηρ, μητρός ἡ	мати
ἐπί (gen., dat., acc.)	на	μνημονεύω	пам'ятати (acc., gen.)
ἐπιθυμέω	сильно бажати	μοιχάομαι	чинити перелюб
ἐργάζομαι	працювати, трудитися	πλήν (gen.)	крім
ἔργον, οὗ τό	справа, труд, робота	πλησίον	близько

ποιέω робити, створювати
οἰκία, ας ἡ дім, житло
ὁμοίωμα, ατος τό подоба,
зображення, образ
ὄνομα, ατος τό ім'я
ὄσος, 3 наскільки великий, який
οὐ (οὐκ, οὐχ) не, ні
οὐδέ і не, ані, навіть не
οὐρανός, οὐ ὁ небо
παῖς, παιδός ὁ ἢ дитина
πᾶς, πᾶσα, πᾶν весь, цілий
πατήρ, πατρός ὁ батько
πλήν (gen.) крім

προσκυνέω поклонятися, бити
ПОКЛОНИ
σάββατον, ου τό (εβρ.) субота
σεαυτοῦ себе самого
σύ ти
τιμάω поважати, шанувати
ὔδωρ, ὕδατος τό вода
ὑποκάτω нижче, внизу
φονεύω убивати
ψευδής, 2 обманний, брехливий
ψευδομαρτυρέω лжесвідчити,
свідчити неправдиво

DECALOGUS

1. Ego sum Domīnus Deus tuus, non habēbis deos aliēnos coram me.
2. Non facies tibi sculptīle, neque omnem similitudīnem, quae est in caelo desūper, et quae in terra deorsum, nec eōrum, quae sunt in aquis sub terra; non adorābis ea, neque coles.
3. Non assūmes nomen Domīni tui in vanum.
4. Memento, ut diem sabbāti sanctifices. Sex diēbus operabēris, et facies omnia opēra tua, septīmo autem die sabbātum Domīni Dei tui est.
5. Honōra patrem tuum et matrem tuam, ut bene tibi sit et ut sis longaevus super terram.
6. Non occīdes.
7. Non moechabēris.
8. Non furtum facies.
9. Non loquēris contra proxīmum tuum falsum testimonium.

10. Non concupisces uxōrem proxīmi tui, nec desiderābis domum eius, non agrum, non servum, non ancillam, non bovem, non asīnum, nec omnia, quae illīus sunt.

Vocabularium

adōro, āre, āvi, ātum молити,
благати, молитися

ager, gri m поле

aliēnus, a, um чужий, інший

ancilla, ae f служниця, рабиня

aqua, ae f вода

asīnus, i m осел

assūmo, ěre, sumpsi, sumptum
приймати, брати, користуватися

autem але, ж

bene (adv.) добре

bos, bovis m, f бик, корова

caelum, i n небо

colo, ěre, ui, cultum шанувати

concupisco, ěre, pīvi (pii), pītum
пристрасно бажати, прагнути

contra (acc.) проти

coram (abl.) перед, у присутності,
на очах

decalōgus, i m (грец.) десятислів'я,
десять заповідей

deorsum (adv.) вниз, внизу

desidēro, āre, āvi, ātum бажати

desūper (adv.) зверху, наверху,
поверх

Deus, Dei m Бог

dies, ēi m, f день

Domīnus, i m Господь

domus, us f дім

ego я

facio, ěre, feci, factum робити

falsus, a, um фальшивий,
брехливий

furtum, i n крадіжка, грабіж

habeo, ěre, ui, ĭtum мати, володіти

honōro, āre, āvi, ātum шанувати,
поважати

is, ea, id цей, той, він

longaevus, a, um довговічний

loquor, loqui, locūtus sum
говорити

mater, matris f мати

memīni, meminisse пригадувати,
пам'ятати

moechor, āri, ātus sum чинити
розпусту, піддаватися розпусті

neque і не, також не
neque і не
nomen, ĩnis n ім'я
non не
occĭdo, ěre, cĭdi, cĭsum вбивати
omnis, e весь, всякий
opĕror, āri, ātus sum працювати,
служити
opus, ěris n робота, праця, справа
pater, patris m батько
proxĭmus, a, um найближчий,
ближній
qui, quae, quod який
sabbātum, i n субота
sanctifĭco, āre, – – освячувати

sculptĭle, is n скульптурне
зображення, статуя
septĭmus, a, um сьомий
servus, i m раб
sex шість
similitūdo, ĩnis f схожість, подоба
sub (abl.) під
super (acc.) над, понад, вище
terra, ae f земля
testimonium, ii n свідчення
tu ти
tuus, a, um твій
ut як, щоб, що
uxor, ōris f дружина
vanum, i n порожнеча, пустий
простір

ДЕСЯТЬ ЗАПОВІДЕЙ

1.

Я є Господь Бог твій, нехай не буде в тебе інших богів,
крім Мене.

2.

Не роби собі ідола і нічого подібного до того, що на небі
в горі, що на землі внизу, що у воді і під землею, і не
поклоняйся і не служи їм.

3.

Не призивай імені Господа бога твого надаремно.

4.

Пам'ятай день суботній, щоб святкувати його.
Шість днів працєю і роби в них всі діла твої, а день сьомий
субота Господу Богу твоєму.

5.

Шануй батька твого і матір твою – і добро тобі буде і довго
житимеш на землі.

6.

Не вбивай.

7.

Не чини перелюбу.

8.

Не кради.

9.

Не свідчи неправдиво проти ближнього твого.

10.

Не жадай жони ближнього твого, не жадай дому ближнього
твого, ні слуги його, ні служниці його, ні поля його,
ні вола його, ні осла його, ні всякої скотини, ні всього того,
що є в ближнього твого.

